

UCHWAŁA NR LI/674/2022
RADY MIEJSKIEJ W ŚRODZIE WIELKOPOLSKIEJ

z dnia 29 czerwca 2022 r.

w sprawie uchwalenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Wielkopolska na lata 2022 – 2030

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022r. poz. 559 ze zm.) oraz art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 2 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 ze zm), Rada Miejska w Środzie Wielkopolskiej uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Wielkopolska na lata 2022 – 2030 w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Koordynatorem realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Wielkopolska na lata 2022 – 2030 jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Środa Wielkopolska.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Paweł Wullert

Załącznik do uchwały Nr LI/674/2022
Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej
z dnia 29 czerwca 2022 r.

Strategia

Rozwiązywania

Problemów Społecznych

Gminy Środa Wielkopolska

w latach 2022 – 2030

Spis treści

I. WPROWADZENIE	4
II. CELE STRATEGII	5
III. METODOLOGIA OPRACOWANIA DOKUMENTU	9
IV. DIAGNOZA GMINY ŚRODA WIELKOPOLSKA	10
1. Ogólna charakterystyka gminy	10
1.1 Położenie	10
1.2 Demografia	12
1.3 Zjawisko ubóstwa, bezrobocia i bierności zawodowej	13
1.4 Edukacja	17
1.5 System pomocy społecznej w Mieście Gminie Środa Wielkopolska	17
V. WYBRANE PROBLEMY SPOŁECZNE GMINY ŚRODA WIELKOPOLSKA	
W UJĘCIU OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ	
W ŚRODZIE WIELKOPOLSKIEJ	22
1. Diagnoza poszczególnych grup społecznych	22
1.1. Diagnoza dotycząca funkcjonowania rodzin z dziećmi	22
1.2. Diagnoza środowisk dotkniętych kryzysem bezdomności	35
1.3. Diagnoza środowisk dotkniętych kryzysem przemocy w rodzinie	42
1.4. Diagnoza sytuacji osób starszych	53
2. Analiza SWOT wskazanych grup społecznych	61
2.1 Problemy rodzin z dziećmi	61
2.2 Osoby dotknięte kryzysem bezdomności	63
2.3 Środowiska dotknięte kryzysem przemocy w rodzinie	64
2.4 Osoby starsze i niepełnosprawne	65
VI. CZĘŚĆ STRATEGICZNA	67
1. Misja	67
2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ	68
2.1. Cel strategiczny nr 1	
BUDOWANIE ZINTEGROWANEGO SYTEMU WSPARCIA RODZIN Z DZIEĆMI	68
2.2. Cel strategiczny nr 2	
INKLUZJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW SCHRONISKA DLA BEZDOMNYCH W NOCHOWIE ORAZ W MIESZKANIACH CHRONIONYCH W DĘBNIE, SKIEROWANYCH NA POBYT CZASOWY PRZEZ OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W ŚRODZIE WIELKOPOLSKIEJ POPRZECZ AKTYWIZACJĘ SPOŁECZNO-ZAWODOWĄ	71
2.3. Cel strategiczny nr 3	
ZMINIEJSZENIE SKALI ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ ZWIĘKSZENIE SKUTECZNOŚCI OCHRONY OSB DOŚWIADCZĄCYCH PRZEMOCY W RODZINIE W GMINIE ŚRODA WILKOPOLSKA	72

2.4.Cel strategiczny nr 4

AKTYWIZACJA SENIORÓW I OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ZAMIESZKAŁYCH
NA TERENIE MIAST I GMINY ŚRODA WIELKOPOLSKA.....75

3. Zarządzanie realizacją Strategii.....78

4. Monitoring i ewaluacja Strategii.....79

VII. PODSUMOWANIE STRATEGII.....80

I. WPROWADZENIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Wielkopolska jest dokumentem określającym misję, cele i kierunki działania na lata 2021-2030 i jest kontynuacją działań zapoczątkowanych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Środa Wielkopolska, przyjętej Uchwałą Nr XXIII/341/2008 Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej z dnia 27 listopada 2008 roku w sprawie uchwalenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Wielkopolska na lata 2009-2020 i nawiązuje do jej celów, założeń i działań, które zapoczątkowały proces tworzenia kompleksowego systemu wspierania mieszkańców Gminy w rozwiązywaniu różnorodnych trudności oraz problemów z wykorzystaniem zasobów i środków własnych gminy, a także środków pochodzących z zewnętrznych źródeł finansowania. Działania te będą miały na celu utrwalenie dotychczas osiągniętych zmian społecznych, poprzez dalszą aktywność, nakierowaną przede wszystkim na budowę zintegrowanego systemu wsparcia społecznego, umożliwiającego wszystkim mieszkańcom Gminy rozwój, poprawę jakości życia oraz zapobieganie pojawianiu się zagrożeń w funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Działania na rzecz społeczności lokalnej zaplanowane w ramach wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Środa Wielkopolska na lata 2021-2030 będą więc kontynuacją rozwoju lokalnej polityki społecznej w powiązaniu z polityką gospodarczą Gminy zgodnej z przyjętą UCHWAŁĄ NR XXXV/494/2021 RADY MIEJSKIEJ W ŚRODZIE WIELKOPOLSKIEJ z dnia 29 kwietnia 2021 r. Strategii Rozwoju Gminy Środa Wielkopolska 2021-2030 i uwzględniać będzie różne aspekty funkcjonowania społeczności lokalnej.

Niniejszy dokument był opracowywany w warunkach szczególnych – z uwagi na sytuację, której na tak dużą skalę nasze społeczeństwo wcześniej nie doświadczyło. Ogłoszony w marcu 2020 r. stan epidemii koronawirusa skutkował ograniczeniem działalności publicznej, społecznej, kulturalnej, czy gospodarczej, zmniejszeniem zakresu lub wyłączeniem funkcjonowania instytucji i zakładów pracy oraz izolacją społeczną osób dotkniętych Covid-19. Okres izolacji i zamrożenia gospodarki był na tyle długi, by spowodować zamknięcie niektórych zakładów pracy lub znacznie ograniczyć zakres ich działalności. Druga, jesienna fala epidemii koronawirusa spowodowała kolejne ograniczenia i utrudnienia w działaniu firm oraz organizowaniu spotkań i zgromadzeń publicznych.

Z tego względu strategia opracowywana była w warunkach dużej niepewności, oparta została na danych, informacjach i prognozach dostępnych w okresie jej przygotowywania, natomiast pozwala na elastyczność działania oraz dokonanie ewentualnych jej modyfikacji.

Wśród głównych źródeł danych, wykorzystanych do opracowania diagnozy sytuacji społecznej, należy wskazać Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Ocenę Zasobów Pomocy Społecznej i sprawozdania MPRiPS-03 sporządzane przez gminę, sprawozdania z realizacji programów rządowych realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej, raporty o stanie gminy, a także inne informacje, pochodzące od współpracujących z Ośrodkiem organizacji pozarządowych, czy m.in. ze stron internetowych. Jako źródło informacji posłużył również „Raport z badań potrzeb seniorek i seniorów w Środzie Wielkopolskiej” z 2018r., wnioski OPS kierowanych do Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej o utworzenie Dziennego Domu Senior+ w 2021r. oraz Strategię Rozwoju Gminy Środa Wielkopolska 2021-2030.

Strategia składa się z dwóch zasadniczych części: diagnozy sytuacji społecznej gminy oraz założeń programowych (wdrożeniowych). Część diagnostyczna obejmuje podstawowe zagadnienia charakteryzujące Gminę Środa Wielkopolska, w tym dotyczące procesów demograficznych, rynku pracy, problemów społecznych, a także dostępności usług społecznych i aktywności mieszkańców. Część wdrożeniowa Strategii określa wizję projektowanych zmian oraz katalog niezbędnych kierunków działań, a następnie wskazówki, jak skutecznie zarządzać realizacją Strategii.

II. CELE STRATEGII

Realizacją zadań z zakresu polityki społecznej zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej, który działa na mocy Uchwały Nr X/55/90 Rady Narodowej Miasta i Gminy w Środzie Wielkopolskiej. z dnia 29 marca 1990r. w sprawie powołania Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej. Dokumentem regulującym kierunki podejmowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej działań jest gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych opracowywana jest na podstawie *Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* (tekst jednolity Dz. U. z 2021 poz. 2268 ze zm.). W świetle art. 17 ust. 1 pkt 1 tejże ustawy, jest to zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym.

Zadania gminy w obszarze pomocy społecznej określone są również w następujących aktach prawnych:

1. Ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2018r. poz. 994 ze zm.)
2. Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2021r. poz. 305 ze zm.)
3. Ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021r. , poz. 2268 ze zm.)
4. Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020r. , poz. 821)
5. Ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2021r. poz. 1249)
6. Ustawy z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020r. poz. 111 ze zm.)
7. Ustawa z dnia 7 września 2007 o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2021r. poz. 877 ze zm.)
8. Ustawy z dnia 11 lutego 2016 roku o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019r. poz. 2407 ze zm.)
9. Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2020r., poz.1327 ze zm.)
10. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020r., poz. 685)
11. Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2021r., poz. 1119 ze zm.)
12. Ustawy z dnia 13 czerwca 2003r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2020r., poz. 176 ze zm.)
13. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2021r., poz. 1100 ze zm.)
14. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U.2021.poz.1285 ze zm.)
15. Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2020 r. poz. 1297)
16. Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2020 r. poz. 1329 ze zm.).

Główne cele przedstawione w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Wielkopolska są zgodne z założeniami dokumentów strategicznych różnych szczebli,

w tym międzynarodowego, europejskiego, krajowego, regionalnego oraz lokalnego, które stanowią kierunkowe wytyczne dla działań jednostek samorządu terytorialnego:

1. Strategia Europa 2020 - jest ukierunkowana na inteligentny, zrównoważony rozwój, zakłada potrzebę stworzenia inteligentnej i zrównoważonej gospodarki, która sprzyja włączeniu społecznemu. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Wielkopolska na lata 2021-2030 zakłada aktywną integrację osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym,
2. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 - celem jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Wielkopolska na lata 2021-2030 uwzględnia rozwój dostępu do działań będących odpowiedzią na występujące wyzwania demograficzne, a przeciwdziałające ubóstwu i wykluczeniu społecznemu.
3. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 – określa zasady współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw, poprzez tworzenie warunków do większego angażowania się między innymi samorządów gminnych i powiatowych w realizację wspólnych projektów i we współpracę ponad granicami administracyjnymi, które umożliwią ukierunkowanie krajowych i regionalnych strumieni finansowych na realizację powstających oddolnie wizji i planów rozwoju.
4. Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo - Uczestnictwo – Solidarność – zakłada podejmowanie działań wobec ogółu osób starszych w ramach następujących obszarów: - pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie; - uczestnictwo w życiu społecznym; - wykorzystanie potencjału osób starszych jako aktywnych uczestników życia gospodarczego; - promocja zdrowia, profilaktyka chorób, diagnostyka, leczenie i rehabilitacja; - zwiększanie bezpieczeństwa, przeciwdziałanie przemocy i zaniedbaniom wobec osób starszych; - działania na rzecz edukacji dla starości (kadry opiekuńcze i medyczne),
5. Programu wieloletni „Senior+” na lata 2021–2025 - Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Wielkopolska na lata 2021-2030 wpisuje się w cele programu

w zakresie aktywizacji seniorów, w tym w tworzenie i funkcjonowanie placówek wsparcia – Dziennych Domów Senior+ o zasięgu lokalnym.

6. Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku – celem jest (1) wzrost gospodarczy bazujący na wiedzy mieszkańców, (2) rozwój społeczny oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu, (3) rozwój infrastruktury z poszanowaniem środowiska przyrodniczego, (4) skuteczne i sprawne zarządzanie regionem. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Wielkopolska na lata 2021-2030 wpisuje się w cele poprzez: - przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniom; - poprawę dostępu i standardów usług oraz funkcjonowania infrastruktury pomocowej.
7. Strategia Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do roku 2030 – Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Wielkopolska na lata 2021-2030 wpisuje się w następujące cele: - dalszy rozwój usług społecznych; - rozwój infrastruktury społecznej; - wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej; - wzrost włączenia społecznego.
8. Strategii Rozwoju Gminy Środa Wielkopolska 2021-2030¹ - **Misją** Gminy Środa Wielkopolska w Strategii Rozwoju 2021 – 2030 jest: *Gmina Środa Wielkopolska umacnia swoją lokalną i regionalną pozycję w Wielkopolsce, rozwija potencjał społeczny i gospodarczy w harmonii ze środowiskiem przyrodniczym zadbaną przestrzenią służącą mieszkańcom, przedsiębiorcom, inwestorom i turystom, podnosi jakość życia mieszkańców poprzez rozwój przedsiębiorczości i rolnictwa, infrastruktury, edukacji, ochrony zdrowia, opieki społecznej, turystyki i sportu z wykorzystaniem współpracy i lokalnych zasobów, mocnych stron gminy oraz szans dla przezwyciężenia zagrożeń, w trosce o zrównoważony rozwój i dziedzictwo kulturowe dla dobra społeczności lokalnej.*

Wizja Gminy Środa Wielkopolska w Strategii Rozwoju 2021 – 2030 to: *Środa Wielkopolska w 2030 roku to licząca się w Wielkopolsce gmina o stałym wzroście gospodarczym i demograficznym, reprezentująca wysoki poziom gospodarności, przedsiębiorczości, kultury rolnej i innowacji społecznych, świadoma swojego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, spójna, zrównoważona i dostępna terytorialnie, otwarta na*

¹ UCHWAŁA NR XXXV/494/2021 RADY MIEJSKIEJ W ŚRODZIE WIELKOPOLSKIEJ z dnia 29 kwietnia 2021 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Środa Wielkopolska 2021-2030

innowacje i ludzi, silna nowoczesną gospodarką, dążeniami swoich mieszkańców, zapewniająca im wysoką jakość życia, pracy oraz szeroki dostęp do kultury, edukacji, infrastruktury, ochrony zdrowia, opieki społecznej, wypoczynku, rekreacji i sportu.

III. METODOLOGIA OPRACOWANIA DOKUMENTU

Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Wielkopolska na lata 2021 - 2030, zwanej dalej Strategią, opracowano w oparciu o dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej, Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Ocena Zasobów Pomocy Społecznej i sprawozdania MPRI-PS-03, corocznie sporządzane przez gminę, sprawozdania z realizacji programów rządowych realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej, a także inne informacje, pochodzące od współpracujących z Ośrodkiem organizacji pozarządowych, czy m.in. ze stron internetowych, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Wlkp., Powiatowego Urzędu Pracy w Środzie Wlkp., Raportu o stanie gminy Środa Wielkopolska za 2020r., Strategii Rozwoju Gminy Środa Wielkopolska 2021-2030 oraz w oparciu o wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym – Raport z badań potrzeb senierek i seniorów w Środzie Wielkopolskiej.

Dokument został opracowany przez dyrektora i kierowników poszczególnych sekcji oraz przy współpracy kadry Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej.

IV. DIAGNOZA GMINY ŚRODA WIELKOPOLSKA

1. Ogólna charakterystyka gminy

1.1 Położenie

Gmina Środa Wielkopolska położona jest w centralnej części województwa wielkopolskiego. Jest największą i jedyną miejsko – wiejską gminą Powiatu Średzkiego.

Miasto - siedziba władz gminy i powiatu - ma bardzo korzystne położenie geograficzne. Leży nie tylko w niewielkiej odległości od stolicy województwa - Poznania, ale posiada również bardzo dobre połączenia komunikacyjne z wieloma innymi ośrodkami. Środa Wielkopolska oddalona jest od węzła autostrady A2 o 25 km, a od Poznania-stolicy województwa wielkopolskiego i od międzynarodowego lotniska Poznań – Ławica o 36 km. Przez Środę przebiega kolejowa magistrala północ – południe oraz droga krajowa nr 11 łącząca środkowe wybrzeże Morza Bałtyckiego ze Śląskiem.

Powierzchnia gminy Środa Wielkopolska wynosi 207,1 km² , z czego na miasto Środa Wielkopolska przypada 18 km².

Gminę tworzy miasto Środa Wielkopolska oraz 35 sołectw. W skład poszczególnych sołectw wchodzi następujące miejscowości:

Sołectwo Annopole - wieś Annopole;
Sołectwo Babin - wieś Babin;
Sołectwo Brodowo - wsie Brodowo, Nietrzanowo, Włostowo;
Sołectwo Brzezcie - wieś Brzezcie;
Sołectwo Chocicza - wieś Chocicza;
Sołectwo Chudzice - wieś Chudzice;
Sołectwo Chwałkowo - wsie Chwałkowo, Czartki;
Sołectwo Czarne Piątkowo - wsie Czarne Piątkowo, Grójec;
Sołectwo Dębicz - wieś Dębicz;
Sołectwo Dębiczek - wieś Dębiczek;
Sołectwo Janowo - wieś Janowo;
Sołectwo Januszewo - wieś Januszewo;
Sołectwo Jarosławiec - wsie Jarosławiec, Marcelin, Umniszewo;
Sołectwo Kijewo - wieś Kijewo;
Sołectwo Koszuty - wsie Brzeziny, Koszuty, Koszuty Huby;
Sołectwo Lorenka - wieś Lorenka;
Sołectwo Marianowo Brodowskie – wieś Marianowo Brodowskie;
Sołectwo Mączniki - wieś Mączniki; Sołectwo Nadziejewo - wieś Nadziejewo;
Sołectwo Olszewo - wsie Henrykowo, Olszewo;
Sołectwo Pętkowo - wsie Pętkowo, Strzeszki;
Sołectwo Pierzchnica -wsie Pierzchnica, Pierzchno;
Sołectwo Pławce - wsie Pławce, Staniszewo, Zdziechowice;
Sołectwo Połazejewo - wsie Połazejewo, Rumiejki;
Sołectwo Romanowo - wsie Podgaj, Romanowo;
Sołectwo Ruszkowo - wsie Tadeuszewo, Ruszkowo;
Sołectwo Starkówiec Piątkowski - wieś Starkówiec Piątkowski;
Sołectwo Szlachcin - wsie Szlachcin, Szlachcin Huby;
Sołectwo Topola - wieś Topola;
Sołectwo Trzebisławki - wieś Trzebisławki; Sołectwo Ulejno – wieś Ulejno;
Sołectwo Winna Góra - wsie Ołaczewo, Winna Góra;
Sołectwo Zielniczki - wsie Zielniczki, Zielniki;
Sołectwo Zmysłowo - wsie Bieganowo, Turek, Zmysłowo;

Sołectwo Żabikowo - wsie Żabikowo, Słupia Wielka.

Według kryterium wielkości zaludnienia, wsie gminy można podzielić na następujące grupy:

- wsie duże (powyżej 500 mieszkańców): Brodowo, Jarosławiec, Słupia Wielka,
- wsie średnie (od 300 – 500 mieszkańców): Kijewo, Koszuty, Pławce, Szlachcin, Winna Góra,
- wsie małe (od 150 – 300 mieszkańców): Babin, Bieganowo, Chwałkowo, Czarne Piątkowo, Dębicz, Mączniki, Nadziejewo, Pętkowo, Połazejewo, Starkówiec Piątkowski, Trzebisławki, Zdziechowice, Zielniki
- wsie bardzo małe (do 150 mieszkańców): Annopole, Brzeziak, Brzezcie, Brzeziny, Chocicza, Chudzice, Dębiczek, Grójec, Henrykowo, Janowo, Januszewo, Koszuty-Huby, Lorenka, Marianowo Brodowskie, Nietrzanowo, Olszewo, Ołaczewo, Pierzchnica, Pierzchno, Podgaj, Romanowo, Rumiejki, Ruszkowo, Staniszewo, Strzeszki, Szlachcin-Huby, Tadeuszewo, Topola, Ulejno, Włostowo, Zielniczki, Zmysłowo, Żabikowo.

1.2 Demografia^{2/3}

Według stanu na dzień 31 grudnia 2021r. liczba ludności gminy Środa Wielkopolska wynosiła 32.900 osób, z czego 51,1% stanowiły kobiety, a 48,9% mężczyźni. Średni wiek mieszkańców gminy Środa Wielkopolska wynosi 39,6 lat (kobiety – 41,2 lat i mężczyźni 37,9 lat) i jest minimalnie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa wielkopolskiego, jak też od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Miasto Środa Wielkopolska jest małym miastem z liczbą mieszkańców wynoszącą 23.655, z czego 51,7% stanowią kobiety, a 48,3% mężczyźni.

W latach 2002-2021 liczba mieszkańców miasta wzrosła o 9,2%. Średni wiek mieszkańców miasta Środa Wielkopolska wynosi 40,2 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa wielkopolskiego oraz nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski. Gmina Środa Wielkopolska ma dodatni przyrost naturalny wynoszący 73. W 2020 roku urodziło się 299 dzieci.

² dane z Wydziału Ewidencji Ludności w Środzie Wielkopolskiej

³ https://www.polskawliczbach.pl/Sroda_Wielkopolska

Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 1,11 i jest znacznie większy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Struktura ludności gminy Środa Wielkopolska przedstawiała się następująco:

1. osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 20,7% ogólnej liczby ludności gminy Środa Wielkopolska,
2. osoby w wieku produkcyjnym 59,2%
3. osoby w wieku poprodukcyjnym 20,1%

Procesy zmiany struktury wieku związane z postarzeniem się ludności będą następować wolniej w Gminie Środa Wielkopolska niż w powiecie średzkim, co będzie wymagało większej dbałości o politykę przestrzenną i planowanie infrastruktury dostosowanej do osób starszych. Wg danych GUS w okresie do 2035r. w Gminie Środa Wielkopolska zmniejszy się liczba mieszkańców o 3,0%, czyli o ok. 980 osób.

1.3 Zjawiska ubóstwa, bezrobocia i bierności zawodowej^{4/ 5}.

Ubóstwo jest zjawiskiem społecznym polegającym na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokajania potrzeb życiowych jednostki lub rodziny. Jedną z metod pomiaru ubóstwa jest ustalenie minimum socjalnego. Przy ustalaniu poziomu minimum socjalnego uwzględnia się tzw. koszyk minimum socjalnego zawierający zestaw towarów i usług obejmujący żywność, odzież i obuwie, higienę i ochronę zdrowia, koszty utrzymania mieszkania i jego wyposażenia, wydatki na kulturę i wypoczynek, transport i łączność oraz 10-procentową rezerwę finansową.

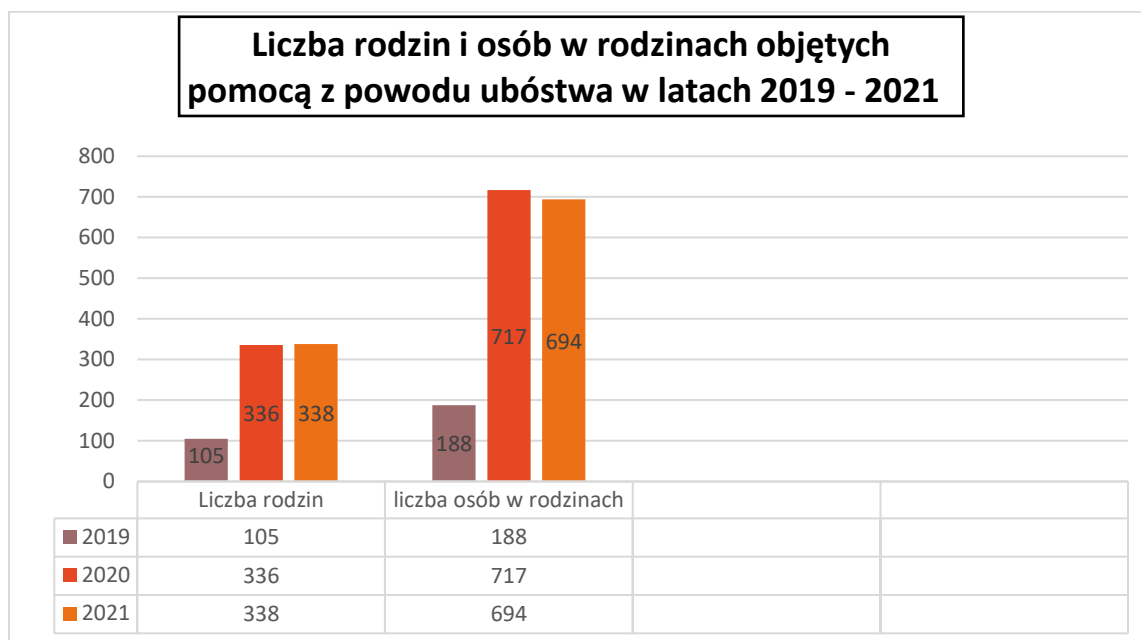
Minimum socjalne jest również instrumentem stosowanym w polityce społecznej państwa, np. przy wyznaczaniu progów świadczeń społecznych.

Ubóstwo stanowi jeden z powodów przyznawania świadczeń z pomocy społecznej, przy czym musi ono współwystępować z innym powodem wskazanym w artykule 7 ustawy o pomocy społecznej. W 2019 roku na ogólną liczbę rodzin objętych pomocą społeczną (1040), z powodu ubóstwa, pomocą objętych było 105 rodzin, co stanowiło 10,1% ogólnej liczby rodzin objętych pomocą. W kolejnym 2020 roku wskaźnik ten radykalnie się zwiększył, z powodu ubóstwa

⁴ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/ubostwo;3990730.html>

⁵ www.polskawliczbach.pl/gmina_SrodaWielkopolska

objętych zostało 336 rodzin, co stanowiło 38,1% ogólnej liczby rodzin (880) i liczebnie pozostał w 2021r. na podobnym poziomie. – 338 rodzin, tj. 40,8% ogółu rodzin objętych wsparciem (829).

Źródło: opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej

Przyczyną znacznego wzrostu liczby rodzin, które dotknięte zostały kryzysem ubóstwa była sytuacja związana z pandemią koronawirusa. Wysoki wskaźnik zachorowalności, okresy izolacji domowych, przebywanie na kwarantannie, liczne absencje zatrudnienia spowodowały zmniejszenie, a nawet zatrzymanie aktywności gospodarczej. Firmy reagowały na nową sytuację przede wszystkim redukcją kosztów. Część firm zwalniała pracowników, a wiele firm decydowało się na tymczasowe redukcje wymiaru pracy oraz ograniczanie wynagrodzeń. Zwolnienia, redukcje wynagrodzeń i czasu pracy uderzyły w dochody gospodarstw domowych, powodując ich pauperyzację. Tym samym wzrosła liczba rodzin ubiegających się o pomoc ze środków przeznaczonych na pomoc społeczną.

Bezrobocie. Jednym z czynników współwystępujących z ubóstwem jest bezrobocie. Brak zatrudnienia, skutkował niemożnością pozyskania środków finansowych na zaspokojenie potrzeb osoby lub rodziny. Może to dotyczyć osób bezrobotnych i biernych zawodowo. W świetle ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, bezrobotnym określa się osobę m.in. niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, gotową i zdolną

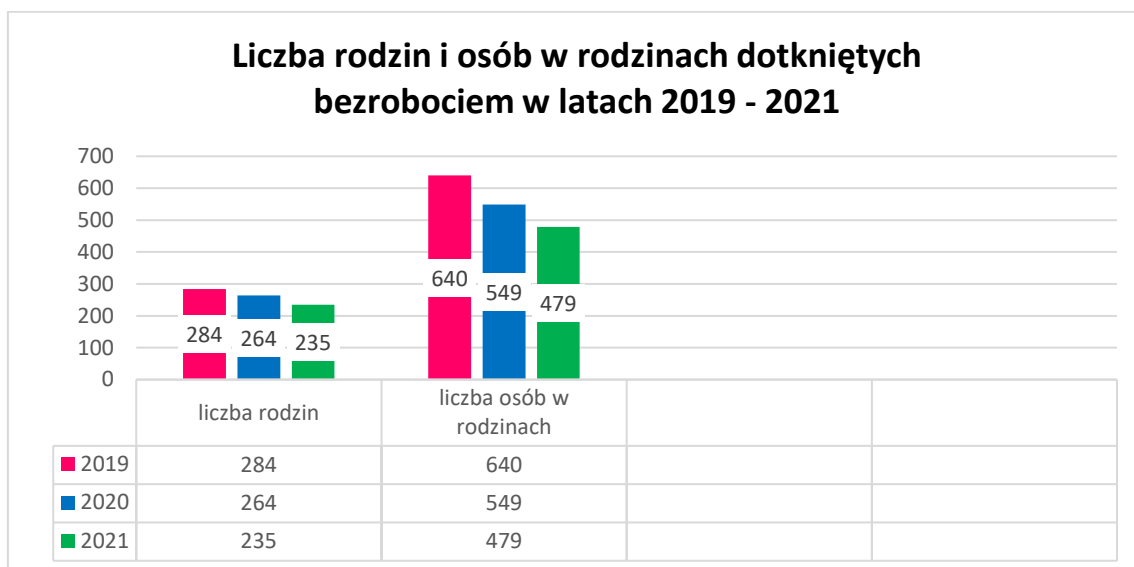
do podjęcia pracy w pełnym wymiarze czasu oraz zarejestrowaną w powiatowym urzędzie pracy.

Bezrobocie rejestrowane w gminie Środa Wielkopolska wynosiło w 2020 roku 7,7% (10,2% wśród kobiet i 5,5% wśród mężczyzn) i jest wyższe od bezrobocia w powiecie. W gminie Środa Wielkopolska na 1000 mieszkańców pracuje 300 osób. 42,3% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 57,7% mężczyźni.

Według stanu na 31 grudnia 2021r. stopa bezrobocia dla powiatu średzkiego wynosi 5,3% dla województwa wielkopolskiego wynosi 3,1%. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Środa Wielkopolska wynosiła 779, w tym 61,9% stanowiły kobiety, 38,1% mężczyźni. Udział długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogólnej liczby ludności wyniósł 50,6%.

Mówiąc o bezrobociu rejestrowanym, należy odnieść je osób zarejestrowanych w urzędzie pracy, jako bezrobotne. Zjawisko to można rozpatrywać w oparciu o dane statystyczne PUP, jednak analiza nie oddaje w pełni szerszego zjawiska, czyli braku pracy. Wśród osób zarejestrowanych w PUP są osoby, które tylko formalnie są bezrobotne, ponieważ pracują w tzw. „szarej strefie”, z drugiej strony wśród osób zarejestrowanych w PUP są osoby bierne zawodowo, które teoretycznie mogłyby pracować, jednak nie znajdują do tego motywacji, brakuje im kompetencji życiowych czy kwalifikacji zawodowych, bądź takie, które nie chcą podejmować zatrudnienia, obawiając się utraty lub obniżenia świadczeń otrzymywanych z tyt. zabezpieczenia społecznego (zasiłki z pomocy społecznej, zasiłki rodzinne, stypendia itp.).

Pomimo odnotowywanego w ostatnich latach spadku skali bezrobocia rejestrowanego, ubóstwo i bezrobocie nadal mogą być zaliczane do jednych z głównych powodów korzystania z pomocy społecznej.

Źródło: opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej

Analiza statystyk gminy Środa Wielkopolska prowadzonych przez Ośrodek Pomocy Społecznej dowodzi, że pomimo odnotowywanego w ostatnich latach spadku skali bezrobocia rejestrowanego, bezrobocie nadal może być zaliczane do głównych powodów korzystania z pomocy społecznej. W 2019 roku wsparcie z tego powodu otrzymały 284 rodziny, w których żyło 640 osób. W 2020 roku wskaźnik ten uległ minimalnemu obniżeniu o 20 rodzin i w podobnie w kolejnym 2021 roku o dalsze 29 rodzin. Tak więc tendencja bezrobocia rejestrowanego jest wolno malejąca, jednak jest ona związana z ogólnokrajową tendencją spadku liczby środowisk korzystających z pomocy społecznej. Wśród osób zarejestrowanych w PUP Środa Wielkopolska charakterystyczna jest przewaga kobiet, co może sugerować ich mniejszą aktywność zawodową, ale też większe bariery doświadczane na rynku pracy. Nierzadko kobiety są postrzegane dość stereotypowo, jako mniej mobilne i mniej dyspozycyjne z uwagi na obowiązek wychowywania dzieci. Barierą w podejmowaniu zatrudnienia przez kobiety może być również brak kwalifikacji zawodowych, brak doświadczenia zawodowego, niskie wykształcenie, który dotyczy prawie jednej trzeciej ogółu bezrobotnych z terenu gminy. Fakt ten powoduje, że utrzymuje się wskaźnik rodzin korzystających z pomocy społecznej.

1.4 Edukacja

W porównaniu do całego województwa wielkopolskiego mieszkańcy gminy Środa Wielkopolska mają niższy poziom wykształcenia⁶. Wśród kobiet mieszkających w gminie Środa Wielkopolska największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (25,8%) oraz zasadnicze zawodowe (21,0%). Wśród kobiet mieszkających w Polsce największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (21,1%).

Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (38,0%) oraz średnie zawodowe (19,2%). Wskaźniki te są w bezpośredniej korelacji z problemem opisanym w powyższym dziale.

Wg danych pochodzących ze Strategii Rozwoju Gminy Środa Wielkopolska 2021-2030 w roku 2018, znajdowały się podlegające Gminie Środa Wielkopolska następujące placówki edukacyjne: żłobki – 8, przedszkola – 17, szkoły podstawowe – 12, gimnazja – 2, licea ogólnokształcące – 5, technika – 2, szkoły branżowe - 2.

W Gminie Środa Wielkopolska systematycznie przeprowadza się remonty bieżące i inwestycyjne, które podnoszą standard budynków szkolnych i obniżają koszty ich eksploatacji. Stan techniczny obiektów jest i był dobry, a każdego roku czynione są starania, aby w budżecie gminy zagwarantować środki na edukację i utrzymanie właściwego poziomu szkół.

1.5 System pomocy społecznej w gminie Środa Wielkopolska.

Diagnoza systemu wsparcia

Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021r., poz. 2268 ze zm.) pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi

⁶ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Sroda_Wielkopolska#edukacja-i-szkolnictwo

i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Celem pomocy społecznej jest wspieranie osób i rodzin w dążeniu do zaspokajania niezbędnych potrzeb oraz umożliwianie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. Jednostką organizacyjną gminy realizującą zadania z zakresu pomocy społecznej jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej. Zadaniem Ośrodka Pomocy Społecznej jest prowadzenie właściwej polityki socjalnej przeciwdziałającej między innymi ubóstwu, bezrobociu, przemocy, bezdomności, czy wykluczeniu społecznemu.

Pracownicy ośrodka realizując zadania nałożone na nich przez ustawę o pomocy społecznej, osiągają wyznaczone cele, wspierając osoby i rodziny w usamodzielnianiu i integracji ze środowiskiem lokalnym. Ważną częścią ich działania, wchodząca w zakres zadań o charakterze obligatoryjnym jest praca socjalna, skierowana na niematerialną pomoc osobom i rodzinom, którzy tego wymagają. Według stanu na dzień 31. 12. 2021r. Ośrodek Pomocy Społecznej zatrudniał 15 pracowników socjalnych, co nie zachowuje zapisu art.110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej, który mówi: „Ośrodek Pomocy Społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców”. Biorąc pod uwagę fakt, że na terenie objętym działalnością Ośrodka zamieszkuje 32.900 osób oraz zgodnie z powyższym zapisem ustawy o pomocy społecznej w powyższej grupie zawodowej winno być zatrudnionych w łącznym wymiarze etatowym 16,45 pracowników socjalnych.

Jednostka organizacyjna gminy realizująca zadania z zakresu pomocy społecznej jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej.

Zadaniem Ośrodka Pomocy Społecznej jest prowadzenie właściwej polityki socjalnej przeciwdziałającej między innymi ubóstwu, bezrobociu, uzależnieniom, przemocy, bezdomności, czy wykluczeniu społecznemu.

Pracownicy Ośrodka realizując zadania nałożone na nich przez ustawę o pomocy społecznej, osiągają wyznaczone cele, wspierając osoby i rodzin w usamodzielnianiu i integracji ze środowiskiem lokalnym.

Gminny system pomocy społecznej wspierają:

1. Komenda Powiatowa Policji w Środzie Wielkopolskiej,

2. Sad Rejonowy Wydział Rodzinny i Nieletnich w Środzie Wlkp.
3. Prokuratura Rejonowa w Środzie Wielkopolskiej,
4. placówki zdrowia, oświaty, kultury, sportu,
5. instytucje powiatowe (wg poniższego wykazu):

a/ Instytucje rynku pracy

Powiatowy Urząd Pracy w Środzie Wlkp.

ul. Kosynierów

1. PODMIOT PROWADZACY

POWIAT ŚREDZKI

2. CO OFERUJE? (ZAKRES USŁUG)

-Zadania zgodne z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

3.DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI?

Osoby bezrobotne, poszukujące zatrudnienia.

b/ Instytucje wspierające osoby uzależnione

Poradnie Uzależnienia i Współuzależnienia - Jarocin, Poznań, Września

(brak Poradni na terenie powiatu średzkiego)

1.Zakres usług i kategorie klientów

Usługi diagnostyczno-terapeutyczne obejmujące: konsultacje indywidualne i psychoterapie indywidualna dla osób uzależnionych i ich rodzin, psychoterapie grupowa dla osób uzależnionych i współuzależnionych, konsultacje lekarskie. Program poradni adresowany jest do osób uzależnionych od alkoholu, oraz ich rodzin.

c/ Instytucje świadczące specjalistyczną pomoc mieszkańcom gminy i powiatu w obszarze pomocy dziecku i rodzinie, osobom w kryzysach oraz osobom niepełnosprawnym

- Publiczna Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza – Ognisko Wychowawcze w Szlachcinie wraz z filią pn Średzkie Ognisko Opiekuńczo - Wychowawcze w Środzie Wielkopolskiej ul. Kosynierów

1. PODMIOT PROWADZĄCY

POWIAT ŚREDZKI

2. CO OFERUJE? (ZAKRES USŁUG)

- zapewnia opiekę i wychowanie dziecku całkowicie lub częściowo pozbawionemu opieki rodzicielskiej, w formie pobytu całodobowego oraz wsparcia dziennego,

- PROWADZI SPECJALISTYCZNA PRACE Z BIOLOGICZNYMI RODZINAMI DZIECI

PRZEBYWAJĄCYCH W PLACÓWCE

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI?

Do rodzin dotkniętych problemami opiekuńczo – wychowawczymi, w szczególności z powiatu średzkiego.

- **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna**

Środa Wlkp. ul. Żwirki i Wigury 1

1. PODMIOT PROWADZĄCY

POWIAT ŚREDZKI

2. CO OFERUJE? (ZAKRES USŁUG)

- diagnoza i terapia dziecka z problemami szkolnymi ,pomoc rodzinie w problemach wychowawczych

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA

- DZIECI I MŁODZIEŻ, RODZINY, NAUCZYCIELE I WYCHOWAWCY Z TERENU POWIATU.

Partnerami Ośrodka Pomocy Społecznej w realizacji zadań w obszarze polityki społecznej są lokalnie działające organizacje pozarządowe, a w szczególności:

1. Stowarzyszenie Pomocy „KRAG” Nowe Miasto n/Warta, prowadzi Mieszkania chronione w Dębnie
2. Polski Komitet Pomocy Społecznej
Środa Wielkopolska, ul. Daszyńskiego 5,
3. Polski Czerwony Krzyż_
Środa Wielkopolska, ul. Wiosny Ludów 3
4. Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów
Środa Wielkopolska, ul. Szpitalna 10
5. Stowarzyszenie Pomocy „SOS”

- Środa Wielkopolska, ul. Lipowa 12
6. TPD Koło Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej
Środa Wielkopolska, ul. Szpitalna 10
7. Parafialne Zespoły „Caritas” przy Parafiach:
a/. p.w. św. Józefa, Os. Jagiellońskie,
b/. p.w. N.S.J, ul. 17 Września,
c/. p.w. W.M.P, ul. Jażdżewskiego.
8. Związek Kombatantów R.P. i Byłych Więźniów Politycznych
Środa Wielkopolska, ul. Daszyńskiego 5
8. Stowarzyszenie ERIPIO
Środa Wielkopolska ul. Sportowa 9c

W celu rozwoju systemu wsparcia na rzecz mieszkańców miasta i gminy Środa Wielkopolskiej Ośrodek Pomocy Społecznej podejmował wiele rozwiązań organizacyjnych pozwalających na osiągnięcie założonych celów pomocowych na rzecz poszczególnych grup społecznych środowiska lokalnego. Uznano, że grupami społecznymi wymagającymi szczególnego zainteresowania są: rodziny z dziećmi, środowiska dotknięte kryzysem bezdomności, osoby i rodziny doznające przemocy w rodzinie oraz coraz liczniejsze osoby starsze – niepełnosprawne.

W obszarze udzielania wsparcia rodzinom z dziećmi powstała Placówka Wsparcia Dziennego KOMPAS, której głównym celem działalności jest rozwijanie umiejętności społecznych dzieci, kreowanie właściwych postaw rodzicielskich, prowadzenie pracy z całą rodziną w oparciu o terapię skoncentrowaną na rozwiązaniu, czy też wsparcie psychologiczno-pedagogiczne.

W obszarze wsparcia na rzecz osób dotkniętych kryzysem bezdomności zawarto umowy z podmiotami, które ściśle współpracując z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej od 2018r. zapewniają kompleksowe wsparcie na rzecz osób bezdomnych w formie schronienia w Śremie i Nochowie oraz w formie mieszkań chronionych w Dębnie. Osoby dotknięte kryzysem bezdomności realizują program wychodzenia z bezdomności, utrzymują trzeźwość a z uwagi na wiek, niepełnosprawność lub chorobę otrzymują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu.

W obszarze wsparcia na rzecz środowisk doświadczających przemocy w rodzinie niewątpliwie duże znaczenia w prowadzeniu skutecznej pomocy miała nowelizacja ustawy

o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, dzięki której nałożone na Ośrodek Pomocy Społecznej zadanie tj. utworzenia Zespołu Interdyscyplinarnego i powierzenie Ośrodkowi obowiązku obsługi organizacyjno-technicznej zespołu. Szereg zadań realizowanych przez Zespół Interdyscyplinarny szczegółowo opisuje w dalszej części Strategii rozdział *1.3. Diagnoza środowisk dotkniętych kryzysem przemocy w rodzinie.*

Ostatnia grupa społeczna będąca pod szczególną pieczę Ośrodka Pomocy Społecznej to najstarsi członkowie naszej społeczności lokalnej – seniorzy. Grupa ta z uwagi na stały wzrost liczebny jej członków – seniorów, zmieniającą się sytuację demograficzną w naszej gminie wymaga stałego monitorowania ze względu na pojawianie się nowych potrzeb tej grupy społecznej, konieczność weryfikowania i uzupełniania wachlarza ofert pomocowych, jak też znajdowania nowych, odpowiadających tym potrzebom rozwiązań i form pomocy. Przykładem takiego działania jest utworzenie w 2021r. Dziennego Domu Senior+. Ponadto, uwzględniając zmiany demograficzne ludności i ograniczone możliwości kadrowe, zachodzi potrzeba zmiany podejścia do funkcjonujących usług opiekuńczych na rzecz aktywnego włączenia w proces pomocowy członków rodzin seniorów, przyjaciół, znajomych uprzednio wyposażonych w wiedzę i kompetencje opiekuna dzięki organizowanym przez Ośrodek szkoleń i instruktaży, by utworzyć lokalną sieć pomagających niezawodowo.

Wszystkie wyżej opisane obszary wymagające szczególnego zainteresowania ze strony instytucji pomocowej zostały poddane próbie zdiagnozowania i nakreślenia propozycji rozwiązań i kierunków przyszłego działania, o którym mówi poniższy rozdział.

V. WYBRANE PROBLEMY SPOŁECZNE GMINY ŚRODA WIELKOPOLSKA W UJĘCIU OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W ŚRODZIE WIELKOPOLSKIEJ.

1. Diagnozy poszczególnych grup społecznych.

1.1. Diagnoza dotycząca sytuacji rodzin z dziećmi.

We współczesnych rodzinach zachodzą istotne zmiany spowodowane wieloma czynnikami, które w sposób trwały wywierają wpływ na kształtujące się nowe pokolenie. Ogrom powiązań, relacji i złożonych zależności nie tylko w rodzinie, ale też w najbliższym

otoczeniu w połączeniu z globalnymi zmianami ekonomicznymi i gospodarczymi powoduje, iż wychowanie i opieka nad pojawiającymi się w rodzinie dziećmi staje się dla wielu rodziców dużym wyzwaniem społecznym. Niestety wiele polskich rodzin nie potrafi poradzić sobie ze zwiększającymi się zagrożeniami współczesnego życia, a ich codzienne funkcjonowanie naznaczone jest bezradnością i ogarniającą niemocą. Brak siły do pokonywania trudności oraz brak wiary we własną moc sprawczą prowadzi często do destabilizacji wszystkich członków rodziny. Pojawiają się negatywne zjawiska, jak frustracja i złość, narastają problemy, które w sposób nieograniczony przekształcają się w długotrwały i złożony kryzys. Świadomość, że każda rodzina jest wartością samą w sobie powoduje konieczność stworzenia dogodnych warunków do prawidłowego rozwoju i funkcjonowania jej poszczególnych członków. Od 2011 roku obowiązek wspierania rodziny został nałożony poprzez regulację prawną - ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. 2011 nr 149 poz. 887).

Systemowy obowiązek pomocy rodzinom borykającym się z trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych wobec dzieci, oparty jest na założeniu interdyscyplinarnej struktury wspierającej. Odpowiednie połączenie działań i udzielanego wsparcia daje szansę do prawidłowej współpracy z rodziną, poszanowanie jej podmiotowości, prawo do samostanowienia w oparciu o zasadę pomocniczości. Różnorakie formy wsparcia na rzecz rodziny, która boryka się z kryzysem należy ciągle poszerzać i udoskonalać. Zamiast zastępować i wyręczać rodzinę w wypełnianiu jej roli, należy ją przede wszystkim wspierać, wspomagać, aby przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie społeczne. Wsparcie rodziny powinno być wczesne i mieć charakter profilaktyczny.

Niepodważalną częścią systemu wspierania rodziny powinna być świadoma zgoda rodziny i jej aktywny udział w procesie zmian. Praca z rodziną wymaga odpowiedniego przygotowania kadry oraz stworzenia dogodnych warunków do kompleksowej i obiektywnej współpracy z rodziną. Odzyskanie kontroli nad własnym życiem przez rodzinę możliwe jest dzięki zbudowaniu systemu pomocy opartego na budzeniu sił ludzkich i wskazywaniu zasobów. Dzięki systematycznym i wielopłaszczyznowym działaniom możliwe jest nabywanie nowych kompetencji i umiejętności przez wszystkich członków rodziny. Wypracowany system wsparcia rodziny powinien obejmować zarówno rodziny biologiczne, jak i zastępcze. Gdy zaistnieje konieczność umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej, podstawowym celem pracy z rodziną biologiczną, będzie jak najszybszy powrót dziecka do rodziny. Wszelkie działania wspierające w utrzymaniu pełnej rodziny są również ważne nie tylko - co jest czynnikiem najważniejszym - dla utrzymania więzów rodzinnych, ale również ze względów

społecznych i ekonomicznych, konieczne z uwagi na koszty związane z pobytem dziecka w rodzinie lub instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Do zadań własnych gminy należy m.in. tworzenie 3-letniego gminnego programu wspierania rodziny. Gminny Program Wspierania rodziny na lata 2021-2023 powstał, jako element realizacji postanowień Ustawy o Wspieraniu Rodziny i Pieczy Zastępczej⁷, która powstała „dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych (...), dla dobra rodziny (...) w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami”⁸.

Program przedstawia kierunki działań, zmierzających do stworzenia dogodnych warunków dla rozwoju rodziny i opieki nad dzieckiem ze szczególnym uwzględnieniem rodzin dysfunkcyjnych.

Program posłuży w przyszłości jako jeden z niezbędnych dokumentów przy ubieganiu się o dodatkowe środki finansowe w ramach ogłaszanych konkursów lub programów. Nadrzędnym aktem prawnym regulującym życie w Rzeczypospolitej Polskiej jest Konstytucja – jest to akt najwyższej wagi, któremu winny być podporządkowane wszystkie ustawy i rozporządzenia regulujące różne aspekty życia społecznego. Ponadto przy realizacji programu należy wziąć pod uwagę m.in.:

1. Ustawę z dn. 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. z 2018r. poz. 998 ze zm.),
2. Ustawa z dn. 24 listopada 2016r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz.U. z 2016r. poz. 1860 ze zm.),
3. Ustawę z dn. 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1508 ze zm.),
4. Ustawę z dn. 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1390),

⁷ Ustawa z dn. 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. z 2018 poz. 998 ze zm.),

⁸ Tamże

5. Ustawę z dn. 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. z 2018 poz. 2137),
6. Ustawę z dn. 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1030 ze zm.).
7. Ustawa z dn. 11 lutego 2016r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (t.j. Dz.U. z 2018r. poz. 2134)
8. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich,
9. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

ORGANIZACJA WSPIERANIA RODZINY

Obowiązek wspierania rodziny oraz organizacja pieczy zastępczej w zakresie ustawowym spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Ustawa określa podział kompetencji, w tym działań i zadań pomiędzy samorządami, który przedstawia się następująco:

1. Do zadań Gminy należy:

- Profilaktyka – wspieranie rodziny
- Asystent rodziny
- Placówki wsparcia dziennego
- Rodziny wspierające
- Inne podmioty lub instytucje działające na rzecz dziecka i rodziny

2. Do zadań Powiatu należy:

- Piecza zastępcza i instytucjonalna
- Usamodzielnienie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej
- Adopcje
- Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka
- Placówki opiekuńczo – wychowawcze

- Usamodzielnienie
- Organizator rodzinnej pieczy zastępczej (koordynator)
- Rodziny pomocnicze

Od 2011r. zadaniem ustawowym gminy jest wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez udzielanie wsparcia w formie asysty rodzinnej. Celem pracy asystenta jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej wychowanie dzieci. Głównym zadaniem asysty rodzinnej jest niedopuszczenie do oddzielenia dzieci od rodziny oraz podjęcie działań zmierzających do zażegnania kryzysu w rodzinie. Dzięki nienormowanemu i elastycznemu systemowi pracy asystenta rodzinnego możliwa jest odpowiedź na zgłaszane realne potrzeby i podążanie za naturalnym rytmem życia rodziny. Charakterystyczną pracą asysty rodzinnej jest indywidualizacja pracy, która wynika z niewielkiej liczby odbiorców (nie więcej niż 15). Ważne jest, aby rodzaj działań był dostosowany do realnych potrzeb rodziny, kierowanie wsparcia, które jest konkretną odpowiedzią nie tyle na rozwiązywanie problemów jej poszczególnych członków, co na wydobywanie tkwiąc w nich potencjału. Rolą asystenta rodziny nie jest powielanie pracy pracownika socjalnego, którego zadanie polega między innymi na systematycznej diagnozie środowisk zagrożonych wykluczeniem i udzielanie im odpowiedniego wsparcia.

Asystent rodziny kierowany jest do pracy tylko z tymi rodzicami, w których sytuacja dziecka małoletniego wymaga wsparcia zewnętrznego. Założeniem powołania asysty rodzinnej jest wsparcie rodziny na wczesnym etapie, kiedy zaczynają pojawiać się problemy i eliminowanie sytuacji, kiedy dziecko trzeba odseparować od rodziny.

Kolejnym niezwykle ważnym działaniem na rzecz rodziny i pomocy w wychowaniu dzieci jest prowadzenie przez samorząd gminy placówki wsparcia dziennego. Zadaniem placówki jest opieka nad dziećmi i współpraca z rodzicami lub opiekunami dziecka. Pobyt dziecka w placówce ma charakter dobrowolny i jest to pomoc bezpłatna. Na terenie Gminy Środa Wielkopolska od 2017r. funkcjonuje Placówka Wsparcia Dziennego KOMPAS.

Do zadań Placówki Wsparcia Dziennego należy:

- Prowadzenie zajęć wychowawczo - opiekuńczych, edukacyjnych i kompensacyjnych z podziałem na grupy wiekowe.

- Utrzymywanie kontaktów z rodziną dziecka, szkołami, kuratorami, pracownikami socjalnymi, w celu rozpoznania środowiska dziecka. rodzinnego oraz pomoc w rozwiązywaniu problemów rodziny
- Organizowanie czasu wolnego, rozwój zainteresowań, organizowanie zabaw i zajęć sportowych.

Podstawowe cele realizowane w Placówce Wsparcia Dziennego to:

- pomoc dzieciom w nauce,
- organizowanie dzieciom czasu wolnego,
- rozwijanie zainteresowań,
- rozwijanie kultury osobistej dzieci,
- poprawa sprawności fizycznej,
- rozwój umiejętności interpersonalnych,
- współpraca z rodzinami dzieci i instytucjami je wspierającymi jak: szkoła, kuratorzy, sądowi, organizacje pozarządowe,
- profilaktyka uzależnień,
- wspomaganie rozwoju dzieci
- budowanie i wzmacnianie zasobów personalnych dzieci i młodzieży,
- kształtowanie prospołecznych postaw,
- edukacja i wsparcie dla rodzin.

W Placówce Wsparcia Dziennego KOMPAS działa Akademia dla Rodziny, której głównym celem jest rozwijanie umiejętności społecznych, zwłaszcza właściwych postaw rodzicielskich, wsparcie rodzin poprzez udział w treningach kompetencji społecznych, mediacje, praca z rodziną w oparciu o terapię skoncentrowaną na rozwiązaniach, praca z dziećmi w oparciu o metodę Kids Skills, wsparcie psychologiczno-pedagogiczne.

W ciągu kilkunastu ostatnich lat w naszym kraju dokonały się gwałtowne przekształcenia, które doprowadziły do zmiany roli i modelu rodziny. Dzisiejsza rodzina jest często naznaczona poprzez rozwody, samotne rodzicielstwo, konflikty. Zróżnicowanie polskich rodzin ogranicza z jednej strony rodzina o dużym natężeniu problemów społecznych, gdzie dominują nałogi, przemoc i ubóstwo, z drugiej strony rodzina, której głównym celem jest osiągnięcie najwyższej pozycji ekonomicznej i przedkładanie zaspokajania własnych potrzeb nad potrzeby własnej rodziny.

W pierwszym modelu rodziny wychowujące się w niej dziecko zostaje skazane na życie w niedostatku, na brak możliwości samorozwoju, na wykluczenie i nieustanną walkę, bądź naśladownictwo złych wzorców społecznych.

W drugim modelu dziecko skazane jest często na wychowanie w samotności i pustce emocjonalnej, której niestety nie rekompensuje dobra sytuacja ekonomiczna rodziców. Każda rodzina to swego rodzaju system ze swoją indywidualną strukturą i panującymi w nim regułami, które zapewniają pewien rodzaj stabilizacji. Stąd konieczność wspierania kompleksowo całej rodziny- systemu, aby wesprzeć jej członków w naturalnym radzeniu sobie z kryzysem. Akademia dla rodziny rozwija przede wszystkim umiejętności rodzicielskie i opiekuńcze, które wspierają działania pedagogiczne i wychowawcze skierowane dla najmłodszych członków rodziny.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy również współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, albo w rodzinnym domu dziecka. Gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- 10 % wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, 5
- 30 % wydatków na opiekę i wychowanie dziecka drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 50 % wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

SYTUACJI RODZIN W GMINIE ŚRODA WIELKOPOLSKA

Gmina Środa Wielkopolska jest gminą miejsko-wiejską położoną w powiecie średzkim. Składa się z 38 sołectw. Według danych Urzędu Gminy w latach 2017- 2019 liczba ludności ma tendencję wzrostową. W roku 2017 gmina liczyła 32160 mieszkańców natomiast w roku 2019 liczba mieszkańców wzrosła do 32649. W gminie dominuje struktura rodzinna 2+3 (rodzice i trójka dzieci). Drugim najczęściej występującym modelem jest struktura 2+2 (rodzice i dwójka dzieci). W przeważającej części gospodarstw matka zajmuje się wychowaniem dzieci i domem, natomiast ojciec pracuje.

W ostatnich latach coraz bardziej popularny staje się układ, w którym obydwoje rodziców pracuje, natomiast dzieci chodzą do szkoły, przedszkola lub zajmują się nimi babcie lub opiekunki. Rodziny z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi stanowią znaczną część klientów pomocy społecznej. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z dysfunkcjami takimi jak: uzależnienia, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich i zawodowych.

Dysfunkcje w rodzinie wyrażają się głównie niedojrzałością emocjonalną, problemami we współżyciu z ludźmi, trudnościami adaptacyjnymi, niezaradnością w prowadzeniu gospodarstwa domowego, problemami wychowawczymi w środowisku rodzinnym i zawodowym. Istotną rolę zgodną z polityką społeczną państwa odgrywa praca socjalna w połączeniu ze wsparciem finansowym lub rzeczowym.

Na terenie gminy istnieją też osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Duża część osób wykluczonych społecznie to osoby podlegające uzależnieniom głównie od alkoholu.

Brak jest wiarygodnej statystyki dot. tego problemu. Jednak z obserwacji wynika, że jest to ogromny problem społeczny, wpływający destrukcyjnie na życie rodzinne. W związku z wprowadzeniem programu 500 + oraz innymi świadczeniami sytuacja w rodzinach w ostatnich latach znacznie się poprawiła. Przyczyniło się w znacznej mierze do ograniczenia ubóstwa przede wszystkim w rodzinach wielodzietnych. Na podstawie ewaluacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wnioskuje się, że istnieje problem agresji i przemocy w rodzinach.

Grupą osób narażonych na bycie ofiarami przemocy są dzieci i młodzież.

Dominującym obecnie problemem społecznym wśród młodzieży jest wzrost uzależnienia wśród młodych ludzi od Internetu, gier komputerowych, telefonu komórkowego, hazardu, które przedkładają kontakt z innymi ludźmi, środowiskiem, na rzecz świata wirtualnego. Na skutek niewłaściwych wzorców wyniesionych między innymi z mass mediów, kryzysu autorytetu, zaburzona jest prawidłowa komunikacja między rodzicami, a dziećmi oraz w środowisku rówieśniczym.

Z roku na rok wzrasta bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych, przez co zwiększa się zapotrzebowanie na porady specjalistyczne, terapie skierowane do rodziców opiekunów i dzieci. Z wniosków analizy potrzeb i rekomendacji wynika, iż należy prowadzić

kampanie społeczne mówiące o możliwościach korzystania z kompleksowego wsparcia, prowadzić działania profilaktyczne wśród dzieci i młodzieży, propagować właściwe postawy społeczne i rodzicielskie, kontynuować, dostosować i poszerzać ofertę pomocową do aktualnych potrzeb rodzin, podnosić kompetencje osób działających na rzecz dobra rodziny organizować w atrakcyjny sposób czas dla dzieci i młodzieży usprawniać współpracę między instytucjami.

Zadania z zakresu pomocy społecznej oraz kierowanie lokalnej polityki społecznej na terenie Gminy koordynuje Ośrodek Pomocy Społecznej. Jest on inicjatorem działań o charakterze pomocowym aktywizującym oraz integrującym różnorodne środowiska na rzecz grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Ustawa o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej obliguje Ośrodki Pomocy Społecznej do zatrudnienia asystenta rodziny. Gmina Środa Wielkopolska od 2015 roku spełnia ten obowiązek. Dzięki nowemu rozwiązaniu w systemie pomocy społecznej skierowanemu do rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej Ośrodek Pomocy Społecznej zatrudniał asystentów rodziny zgodnie z potrzebami rodzin skierowanych do objęcia pomocą, co obrazuje poniższa tabela:

Tabela nr 1. Dane dotyczące wsparcia w formie asysty rodzinnej:

Rok:	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba zatrudnionych asystentów	8	8	7	7	7
Liczba rodzinnych objętych wsparciem	58	67	70	65	76
W tym liczba dzieci w rodzinie	142	161	152	154	181
Liczba rodzin zobowiązanych do współpracy z asystentem rodziny postanowieniem sądu	0	0	3	6	8
Liczba kobiet objętych wsparciem zg. z ustawą „Za Życiem”	0	3	4	6	3
Liczba rodzin, którym została ograniczona władza rodzicielska poprzez nadzór kuratora sądowego	21	27	27	27	25

Źródło: Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej

W latach 2017- 2019 Ośrodek Pomocy Społecznej realizował *Program asystent rodziny i koordynator pieczy zastępczej*, w ramach którego refundowane zostały koszty wynagrodzenia

asystentów. W latach 2020-2021 w ramach Programu wypłacone zostały dodatki dla realizujących zadanie asystentów rodziny.

Nowa ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz.U. z 2016r. poz.1860 ze zm.) nakłada na asystentów rodziny nowe obowiązki. Asystent przyznany rodzinie pracuje z nią tak, by koordynować działania podejmowane przez rodzinę w kierunku zmierzającym do zaakceptowania nowej sytuacji oraz dbania o siebie w sytuacji ciąży zagrożonej. Asystent wskazuje placówki, gdzie rodzina może zwrócić się o pomoc i skąd czerpać informacje na temat lekarzy, przychodni, położnych, pielęgniarek, od których uzyskać można tę pomoc. Od dnia wejścia ustawy w życie 1 rodzina była objęta tą formą pomocy.

Tabela nr 2. Dane dotyczące dzieci i młodzieży w Placówce Wsparcia Dziennego KOMPAS

Rok:	2018	2019	2020	2021
Liczba dzieci korzystających z PWD	42	43	55	46
Liczba dzieci wychowujących się w niepełnych rodzinach	18	24	21	24
Liczba dzieci wychowujących się w rodzinie wielodzietnej pow. 3 dzieci w rodzinie	3	5	11	13
Dominujący problem w rodzinie:	Rodzina niepełna, problemy wychowawcze, uzależnienie od alkoholu rodziców, trudne warunki bytowe rodziny, niepełnosprawność,			

Zródło: Dane opracowane na podstawie bazy danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej

W Gminie Środa Wielkopolska obserwuje się wzrost liczby dzieci i młodzieży w wieku od 0 do 19 lat. Procentowy udział wyżej wymienionych wynosi w 2019r.-21,78%, w 2020r.- 22,58%, w 2021r. -23,13%.

Punktem wyjścia do określenia zadań Gminnego Programu Wspierania Rodziny była analiza danych o osobach i rodzinach objętych wsparciem Ośrodka Pomocy Społecznej.

Najczęstszymi przyczynami korzystania ze świadczeń Ośrodka Pomocy Społecznej było: ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba oraz bezrobocie. W dalszej kolejności niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i socjalno – bytowych.

Kolejnym negatywnym zjawiskiem występującym nie tylko na terenie naszej Gminy, a powodującym dezintegrację rodziny jest alkoholizm. Uzależnienia rodziców mają negatywny

wpływ na funkcjonowanie systemu całej rodziny, a przede wszystkim na warunki rozwojowe dzieci i młodzieży. Zespół uzależnienia od alkoholu oraz nadużywanie alkoholu powoduje całkowitą dezintegrację rodziny oraz wyznacza wadliwe wzorce zachowania powodujące wyraźne szkody fizyczne, psychiczne i społeczne wszystkich członków rodziny. Problem uzależnień dotyka różne grupy społeczne i jest problemem bardzo dynamicznym z wyraźną tendencją wzrostową. Po alkohol sięgają coraz młodsze grupy społeczne.

Według danych z 11.09.2020r. wynika, że najczęstszą przyczyną umieszczania dzieci w pieczy zastępczej jest dysfunkcyjność rodziny, która jest konsekwencją uzależnienia rodziców (41,7%) bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (28,1%), przemocy w rodzinie (3,8%). W latach 2014-2019 łącznie w pieczy zastępczej przebywało ponad 72 tysiące dzieci.⁹

Tabela nr 4. Problemy społeczne w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny w latach 2018-2021

Źródło trudnej sytuacji życiowej rodziny:	2018	2019	2020	2021
Problemy związane z uzależnieniem rodzica od alkoholu	19	19	23	21
Problemy związane ze stosowaniem narkotyków w rodzinie	1	4	3	3
Problemy związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie	5	8	14	12
Problemy związane z niepełnosprawnością w rodzinie	10	14	23	18
Rodziny, które współpracują z asystentem rodziny po umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej	2	7	6	4

Źródło: Dane opracowane na podstawie bazy danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej

Szczegółowe kierunki działań w zakresie profilaktyki, leczenia oraz pomocy osobom dotkniętym problemem alkoholowym oraz ich rodzinom zawarte są w uchwalanym corocznie przez Radę Miejską Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Miasta i Gminy Środa Wielkopolska.

Z problemem alkoholowym ściśle związane jest zjawisko przemocy domowej. Podobnie, jak w przypadku problemu alkoholowego, także ten problem szczegółowo jest zdiagnozowany w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Miasta i Gminy Środa Wielkopolska na lata 2021 - 2025. Ponadto powołany został Zespół

⁹ Raport Izby Kontroli z dnia 11.09.2020r.

Interdyscyplinarny, w skład którego wchodzi przedstawiciele pomocy społecznej, sądu, policji, oświaty. Cykliczne spotkania zespołu pozwalają na szybką reakcję w sytuacji niepokojących sygnałów.

Problemy, które dotyczą współczesną rodzinę m.in. bezrobocie, ubóstwo, alkoholizm, przemoc wskazują na potrzebę wsparcia rodziny na wczesnym etapie, kiedy zaczynają pojawiać się niepokojące sygnały. Pozwala to zapobiec głębokiemu kryzysowi, który może prowadzić do odebrania dzieci rodzinie.

Liczba rodzin zastępczych w latach 2018-2020

Typ rodziny zastępczej	2018 r.			2019 r.			2020 r.		
	liczba rodzin	liczba dzieci		liczba rodzin	liczba dzieci		liczba rodzin	liczba dzieci	
		ogółem	w tym z powiatu średzkiego		ogółem	w tym z powiatu średzkiego		ogółem	w tym z powiatu średzkiego
Rodziny spokrewnione	15	19	14	19	25	19	21	28	20
Rodziny niezawodowe	7	9	3	9	12	6	7	8	5
Rodziny zawodowe w tym:	4	17	8	4	27	17	4	20	11
Rodzina zawodowa z funkcją pogotowia rodzinnego	1	9	2	1	15	7	1	12	6
ogółem	26	45	25	32	64	42	32	56	36

Źródło: opracowanie własne PCPR w Środzie Wielkopolskiej

Zgodnie z Ustawą z dn. 9 czerwca 2011 r. piecza zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia opieki i wychowania przez rodziców. Pieczę zastępczą organizuje powiat. Jest ona sprawowana w formie:

1. rodzinnej,
2. instytucjonalnej.

Ad 1. Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- 1) rodzina zastępcza:
 - spokrewniona,

- niezawodowa,

- zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna

2) rodzinny dom dziecka

Ad. 2. Instytucjonalna piecza zastępcza jest sprawowana w formie:

- 1) placówki opiekuńczo-wychowawczej,
- 2) regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej,
- 3) interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Ustawodawca precyzuje kto tworzy rodziny zastępcze, i tak:

- rodzinę zastępczą lub rodzinny dom dziecka tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej,

- rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą małżonkowie lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka,

- rodzinę zastępczą zawodową lub rodzinę zastępczą niezawodową tworzą małżonkowie lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka.¹⁰

Efektem pracy z rodziną biologiczną jest powrót części dzieci z pieczy zastępczej.

Za dziecko umieszczone w pieczy zastępczej rodzinnej, koszty umieszczenia stanowią odpowiednio procent wydatków na opiekę i wychowanie dziecka, jeśli natomiast w pieczy instytucjonalnej to jest to odpowiednio procent średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka albo środków finansowych na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz środków finansowych na bieżące funkcjonowanie tej placówki.

¹⁰ Ustawa z dn. 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. z 2018 poz. 998 ze zm.)

1.2. Diagnoza środowisk dotkniętych kryzysem bezdomności

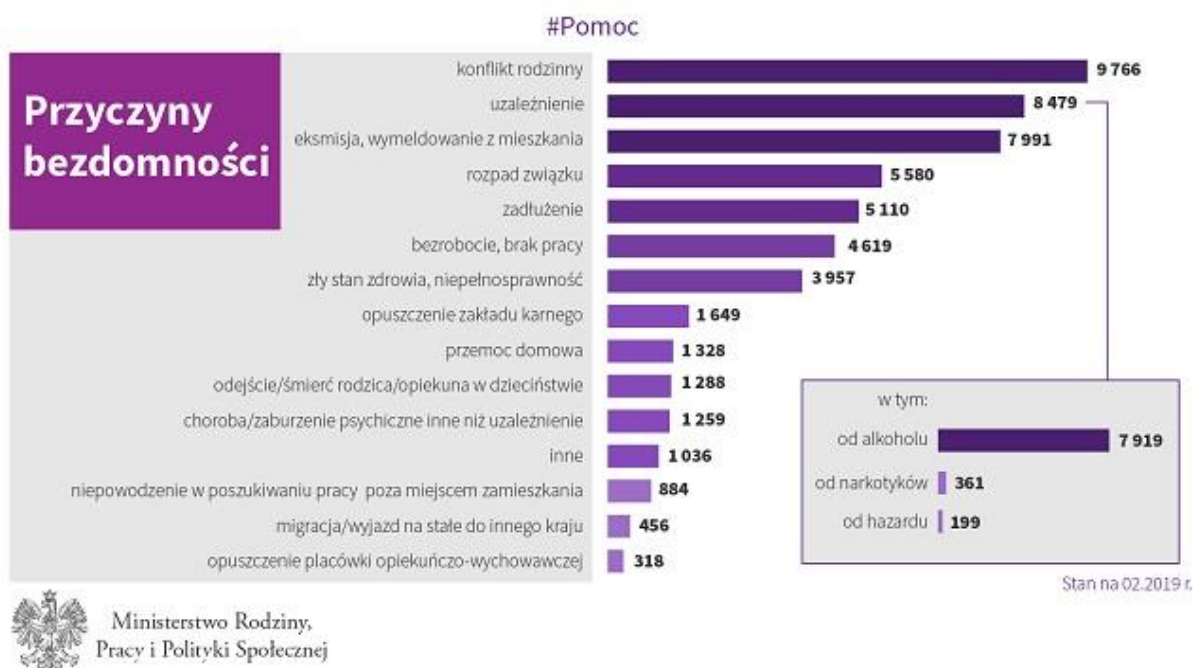
Bezdomność jest jednym z najważniejszych, nierozwiązanych i narastających problemów współczesnego świata. Z jednej strony jest to problem jednostki, a z drugiej problem całych rodzin dotkniętych taką sytuacją. Potocznie za osobę bezdomną uznaje się osobę, która nie posiada własnego domu, gdzie pojęcie domu, jest traktowane, jako swoiste odniesienie do posiadania miejsca schronienia, miejsca gdzie zaspokajane są podstawowe potrzeby życiowe, egzystencjalne czy prokreacyjne.

Niemożliwym jest wskazanie jednej przyczyny bezdomności. Bezdomność jest wypadkową co najmniej kilku przyczyn występujących łącznie w określonym czasie wynikających między innymi z sytuacji społeczno-ekonomicznej w kraju (np. bezrobocie, niskie uposażenie, zatrudnienie „na czarno”), zadłużenie, uzależnienia (alkohol, środki psychoaktywne), przestępczość (pobyt w areszcie śledczym lub zakładzie karnym), opuszczenie wszelkiego rodzaju placówek opiekuńczo-wychowawczych, przemoc w rodzinie, zerwanie więzi rodzinnych, rozwód, eksmisja, brak kompetencji społecznych do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie, choroba psychiczna, niewydolność polityki mieszkaniowej oraz wiele innych zależnych od cech osobowościowych osoby pozostającej w kryzysie bezdomności.

Bezdomność na terenie Polski

Ministerstwo Rodziny , Pracy i Polityki społecznej w lutym 2019 roku przeprowadziło ogólnopolskie badanie liczny bezdomnych. Podczas przeprowadzonego badania zdiagnozowano 30 330osób bezdomnych ogółem z czego 82,1 % stanowili mężczyźni (24 901 osób), 14,6% kobiety (4 437 osób) natomiast dzieci 3,3%.

W wynikach badań wskazano na następujące przyczyny bezdomności w skali kraju.

Źródło: <https://www.gov.pl/web/rodzina/wyniki-ogolnopolskiego-badania-liczby-osob-bezdomnych-edycja-2019>

Bezdomność na terenie Gminy Środa Wielkopolska.

Działania Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej:

- na terenie Gminy Środa Wielkopolska od szeregu lat realizowane są działania systemowe wobec problemu bezdomności, które wynikają z ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. (Dz.U z 2021 poz. 2268 ze zmianami):

Do zadań własnych gminy o charakterze **obowiązkowym** należy:

1. Zapewnienie tymczasowych miejsc pobytu w schronisku lub w ogrzewalni i noclegowni zwłaszcza w okresie występowania niskich temperatur tj. od października do kwietnia – zgodnie z art. 17 ust.1 pkt 3, art. 48, art. 51, art. 53 (mieszkania chronione) ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. (tekst jednolity - Dz. U. z 2021, poz.2268 z późniejszymi zmianami).

Funkcjonujące rozwiązanie:

- OPS Środa Wlkp. corocznie przeprowadza konkurs ofert, wyłania najkorzystniejszego wykonawcę i podpisuje stosowną umowę. Realizatorem zadania od 2018 r. jest Fundacja

na Rzeczą Rewitalizacji Miasta Śrem, a bezdomni kierowani są do Schronisk w Śremie (kobiety) i Nochowice (mężczyźni) - osoby bezdomne, które realizują program wychodzenia z bezdomności, utrzymują trzeźwość a z uwagi na wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu,

- OPS zapewnia usługi w formie mieszkania chronionego o charakterze treningowym w ramach podpisanej umowy ze Stowarzyszeniem Pomocy „Krań” w Dębnie.

2. Zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym
Funkcjonujące rozwiązanie:

a/. realizowanie ze środków własnych gminy pomocy rzeczowej – 1 gorący posiłek dziennie, pomoc odzieżowa z magazynu odzieżowego prowadzonego przez OPS.

3. Prowadzenie pracy socjalnej, polegającej na monitorowaniu miejsc przebywania osób bezdomnych.

Funkcjonujące rozwiązanie:

b/. **Stale wizyty w środowisku** osób bezdomnych pracownika socjalnego OPS i funkcjonariusza Straży Miejskiej - co najmniej 1x miesiącu, sporządzanie stosownych adnotacji,

4. Motywowanie do zmiany dotychczasowego trybu życia oraz zachęcanie do przyjmowania oferowanych form pomocy

Funkcjonujące rozwiązanie:

c/. **pisemne oświadczenia woli osób bezdomnych,** wobec proponowanych form pomocy, w tym medycznej, psychologicznej, prawnej, zapewniającej schronienie czy pomocy w znalezieniu pracy.

d/. dostarczanie żywności, odzież, koce, środki higieniczne itp.

Funkcjonujące rozwiązanie:

e/. realizowanie ze środków własnych gminy **pomocy rzeczowej i motywowanie do podjęcia leczenia odwykowego,**

Funkcjonujące rozwiązanie: z dniem 1 lipca 2020r. działalność Poradni Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia została zawieszona. Narodowy Fundusz Zdrowia wskazał placówki leczenia odwykowego na terenie Wielkopolski dla mieszkańców powiatu średzkiego (uwagi na brak rejonizacji osoby zainteresowane leczeniem mogą korzystać z pomocy Poradni w ościennych powiatach m.in. Jarocin, Poznań, Września).

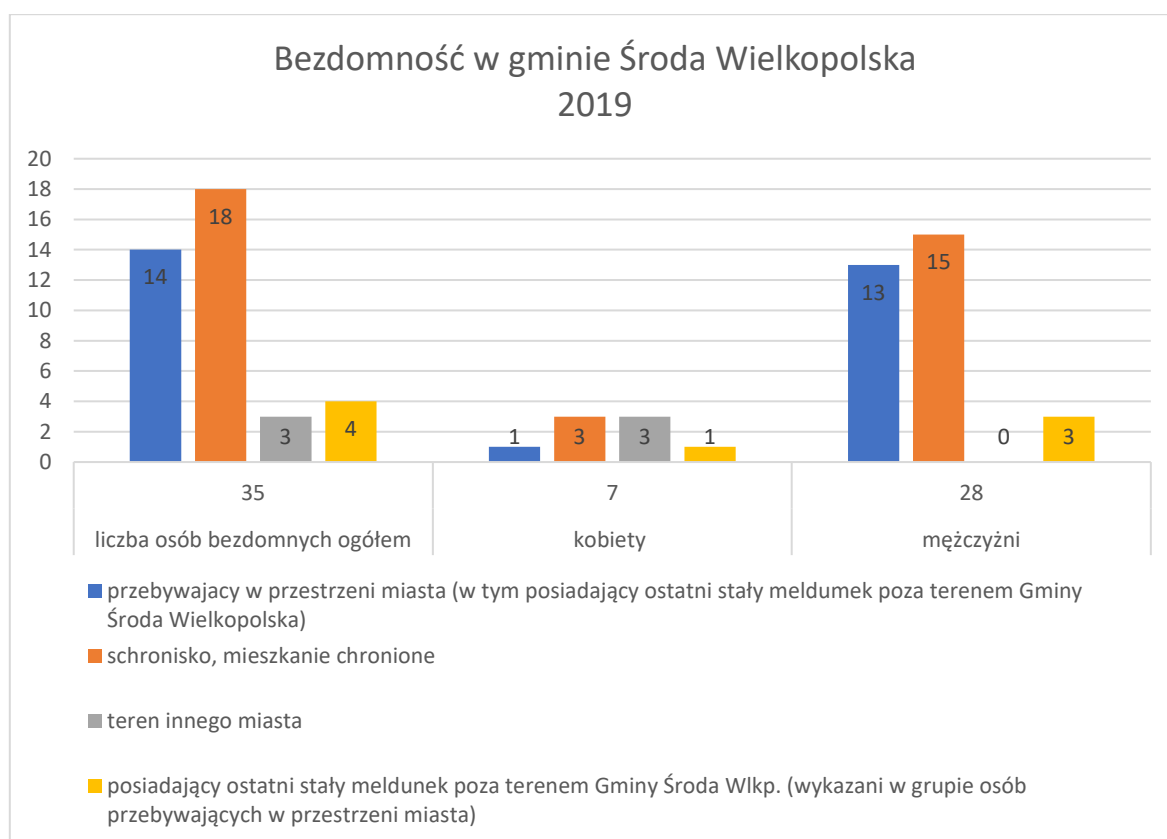
Wymienione formy działań każdorazowo dostosowywane są do indywidualnych potrzeb osób bezdomnych, ze szczególnym **uwzględnieniem prawa tych osób do samostanowienia o swoim funkcjonowaniu.**

W czynnościach na rzecz osób bezdomnych działania Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej wspierane są i współrealizowane przez Komendę Powiatową Policji, Straż Miejską, służbę zdrowia i Sąd Rejonowy w Środzie Wlkp. w oparciu o wypracowane procedury postępowania na podstawie obowiązujących przepisów prawa.

W związku z powyższym Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej każdorazowo reaguje na wszelkie potrzeby osób bezdomnych. Nikt z tych osób nie pozostaje bez pomocy, na której zakres **każda osoba bezdomna bezwzględnie musi wyrazić zgodę.**

Zaznaczyć należy, że podejmując działania na rzecz rozwiązywania problemów osób bezdomnych OPS ściśle współpracuje z innymi podmiotami np. Komendą Powiatową Policji, Strażą Miejską czy Gminną Komisją do spraw Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Środzie Wielkopolskiej.

W 2019 roku na terenie Gminy Środa Wielkopolska objętych wsparciem tutejszego Ośrodka Pomocy Społecznej było 35 osób w tym 7 kobiet.

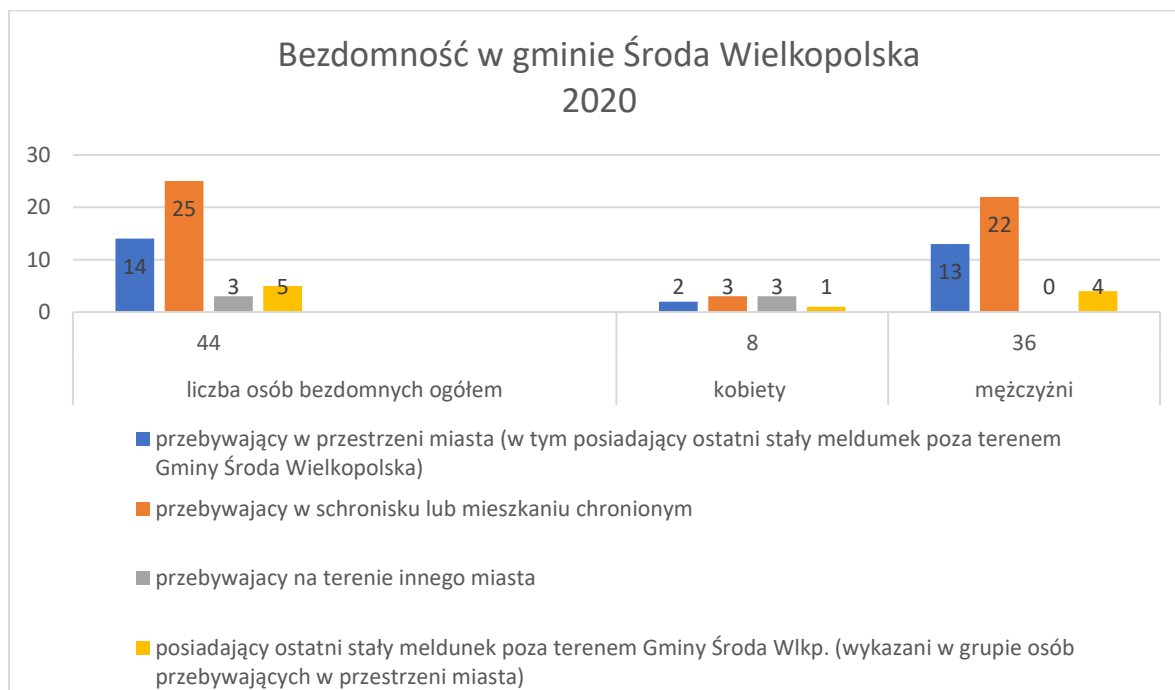

Źródło: opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej

W powyższej tabeli przedstawiono ogólną liczbę osób pozostających w kryzysie bezdomności, z czego 14 mężczyzn i 1 kobieta przebywało w obszarze miasta, skierowanych do schroniska lub mieszkania chronionego było 15 mężczyzn i 3 kobiety oraz objętych wsparciem były 3 kobiety w kryzysie bezdomności posiadające ostatni stały meldunek na terenie miasta Środa Wielkopolska, lecz przebywające na terenie innych miast. Udzielono wsparcia również 4 osobom, które ostatni stały meldunek posiadają na terenie innej gminy, w tym 1 kobiecie.

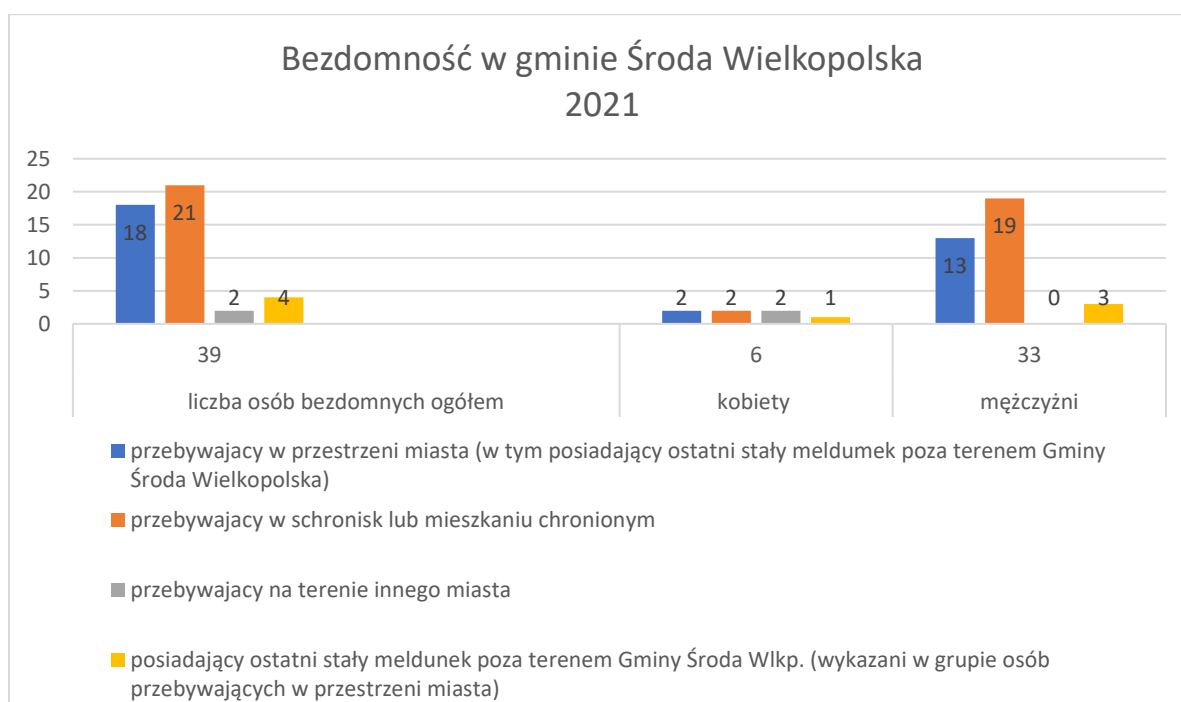
W 2020 roku na terenie Gminy Środa Wielkopolska objętych wsparciem tutejszego Ośrodka Pomocy Społecznej było 44 osób, w tym 8 kobiet.

W stosunku do roku poprzedniego nastąpił wzrost liczby osób pozostających w kryzysie bezdomności w ogólnej liczbie. Jednak zauważyć należy że liczba osób przebywających w przestrzeni miasta pozostała bez zmian, natomiast wzrosła znacząco liczba osób skierowanych na pobyt do schroniska lub mieszkania chronionego. Pozostałe dane utrzymują się na porównywalnym poziomie.

Źródło: opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej

Zaznaczyć należy jednak, że znaczącego wzrostu liczby osób pozostających w kryzysie bezdomności upatruje się w ogłoszonym w roku 2020 stanie epidemii. W 2021 roku na terenie Gminy Środa Wielkopolska objętych wsparciem tutejszego Ośrodka Pomocy Społecznej było 39 osób w tym 6 kobiet.

Źródło: opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej

Z danych zawartych powyżej obserwuje się niewielkie zmiany w sytuacji osób pozostających w kryzysie bezdomności objętych wsparciem na terenie gminy Środa Wielkopolska.

Miejsca przebywania osób bezdomnych.

Podczas Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych w 2019r. Ministerstwo zdiagnozowało również miejsca przebywania osób bezdomnych na terenie kraju, co przedstawia się poniżej następująco:

Źródło: <https://www.gov.pl/web/rodzina/wyniki-ogolnopolskiego-badania-liczby-osob-bezdomnych-edycja-2019>

Z wymienionych powyżej na terenie gminy Środa wielkopolska zauważa się następujące miejsca przebywania osób pozostających w kryzysie bezdomności:

- Schronisko dla Osób Bezdomnych w Nochowie prowadzone przez Fundację na Rzecz Rewaloryzacji Miasta Śrem (noclegownia, ogrzewalnia),
- mieszkania chronione o charakterze treningowym prowadzone przez Stowarzyszenie Pomocy „KRAĞ” w Dębnie,
- pustostany, domki na ogrodach działkowych, altany działkowe,
- miejsca niemieszkalne (ulice klatki schodowe, dworzec PKP, altany śmietnikowe, piwnice, pomieszczenia z bankomatami, wagony kolejowe kolejki wąskotorowej, koczowiska na bagnach).

1.3. Diagnoza środowisk dotkniętych kryzysem przemocy w rodzinie

W ostatnich latach zmieniał się sposób postrzegania zjawiska przemocy w rodzinie. Nie tylko zaczęto zjawisko to dostrzegać i coraz mniej usprawiedliwiać, ale też coraz częściej zaczęto kwalifikować je nie tylko w kategoriach działania skutkującego odpowiedzialnością karną i to coraz bardziej restrykcyjną, ale w kategoriach naruszenia podstawowych praw człowieka.

Przemoc w rodzinie stała się problemem społecznym. Przestała być sprawą prywatną, dotyczącą wyłącznie sprawcy i ofiary, a stała się kwestią bezpieczeństwa i porządku publicznego, za którego stan, odpowiedzialność ponosi państwo.

Do czasu przyjęcia w 2005 roku Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, problem ten dostrzegany był niemal wyłącznie w obszarze prawa i postępowania karnego. Coraz częściej jednak kwestionowano taki stan rzeczy. Wskazywano, iż zbyt duży nacisk kładzie się na pojmowanie przemocy w kategoriach zagadnienia wyłącznie kryminalnego, zamiast złożonego problemu społecznego.

Współcześnie przemoc w rodzinie uznawana jest jako złożony problem społeczny, domagający się aktywnego i interdyscyplinarnego współdziałania różnych instytucji i poziomów władzy w kompleksowym jego rozwiązywaniu, wspieraniu ofiar przemocy, czy podnoszeniu świadomości na temat zjawiska przemocy w rodzinie i jego skutków.

Zmiana w postrzeganiu prowadziła z kolei do tworzenia coraz ro nowych rozwiązań prawnych, poszerzania katalogu służb włączonych w system przeciwdziałania zjawisku oraz tworzeniu nowych procedur i strategii przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Polski ustawodawca Ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z 2005 roku, a szczególnie w jej nowelą z 2010 roku, wskazał jednoznacznie na wagę i konieczność interdyscyplinarnego podejścia do przemocy w rodzinie, z uwzględnieniem roli administracji publicznej, w szczególności samorządowej na poziomie gminy. Jedno z fundamentalnych założeń Ustawy – tworzenie zespołów interdyscyplinarnych jako podmiotu kluczowego dla gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie – określono właśnie, jako obligatoryjne zadanie własne gminy. To wójt, burmistrz lub prezydent miasta powołuje zespół interdyscyplinarny, zaś Rada Gminy określa tryb powoływania i odwoływania jego członków i szczegółowy sposób jego funkcjonowania. To na gminie spoczywa obowiązek opracowania i realizacji gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar

przemocy w rodzinie, zapewnienie osobom dotkniętym przemocą miejsc w ośrodkach wsparcia oraz prowadzenie poradnictwa i interwencji, w szczególności poprzez działania edukacyjne, służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji w rodzinach zagrożonych przemocą. Zadania te dostatecznie dowodzą znaczenia samorządu gminnego, jako odpowiedzialnych za przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie.

Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie

Choć w literaturze przedmiotu funkcjonuje wiele definicji przemocy w rodzinie, to jedyną legalną definicję zawiera Ustawa z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która w art. 2 ust.2 mówi, iż przez przemoc w rodzinie należy rozumieć *jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt 1* (tj. osób najbliższych w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeks Karny oraz osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących), *w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.*

Przemoc w rodzinie, to zatem umyśle naruszenie dóbr osób najbliższych.

Cechuje się intencjonalnością (działanie zamierzone, którego celem jest kontrola i podporządkowanie), asymetrią sił (jedna osoba ma przewagę, przy czym przewaga ta cechuje się pewną stałością), naruszeniem praw i dóbr osobistych oraz powoduje cierpienia i krzywdy (powoduje szkody psychiczne, społeczne i fizyczne).

Do przemocy dochodzić może w każdej rodzinie, bez względu na jej status społeczno-ekonomiczny, dlatego rodziny objęte działaniami w formie procedury „Niebieskiej Karty” wielokrotnie nie są klientami świadczeń z pomocy społecznej.

Do przemocy może w końcu dochodzić w rozmaitej formie (psychicznej, fizycznej, seksualnej, ekonomicznej, poprzez zaniedbanie), przy czym wielokrotnie przemoc przybiera różne formy jednocześnie i może być stosowana gwałtownie („przemoc gorąca”) z widocznym uczuciem gniewu i furii, jak również może być stosowana na chłodno, gdzie

zamiast gniewu, występuje element chłodnej kalkulacji i premedytacji w postępowaniu sprawcy.

Najczęściej występujące formy przemocy;

- Przemoc fizyczna to naruszenie nietykalności fizycznej, zadawanie bólu poprzez kopanie, duszenie, popychanie, uderzanie, użycie broni lub innego przedmiotu, to celowe uszkodzenie ciała, bądź groźba uszkodzenia ciała. Przemoc taka wyraża się w postaci otwartej agresji skierowanej wobec osoby najbliższej;
- Przemoc psychiczna, inaczej emocjonalna, jest najbardziej nieuchwytną formą maltretowania człowieka. To sytuacja, w której sprawca sprawuje psychologiczną kontrolę nad ofiarą. Jest związana z naruszeniem godności osobistej poprzez poniżanie, ośmieszanie, manipulowanie, zastraszanie, wyśmiewanie poglądów, stałą krytykę, wmawianie choroby psychicznej, izolację, czyli kontrolowanie i zakazywanie, bądź ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu, stosowanie gróźb, degradację werbalną (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie), stosowanie pogroźek, szantażu, gróźb popełnienia samobójstwa, ciągle niepokojenie, znęcanie się nad zwierzętami domowymi;
- Przemoc seksualna to kontakt seksualny podejmowany bez zgody ofiary. Warto podkreślić, iż w przemocy seksualnej, najmniej chodzi o seks. Najistotniejsze jest odzwierciedlenie i ugruntowanie relacji władzy, zaakcentowanie, kto jest silniejszy. Do przemocy seksualnej zalicza się gwałt, pedofilię i kazirodztwo. Wymienia się również wymuszanie pożycia, wymuszanie nieakceptowanych praktyk, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych. Przemoc seksualna wobec dzieci to wciąganie zależnych, niedojrzałych rozwojowo i niezdolnych do wyrażania pełnej zgody dzieci albo osób w wieku dorastania w seksualną aktywność naruszającą społeczne tabu i zasady życia rodzinnego;
- Przemoc ekonomiczna to używanie pieniędzy lub innych wartości materialnych do zaspokojenia potrzeb władzy i kontroli przez sprawcę. Podporządkowanie materialne sprawia, iż ofiara czuje się od niego zależna. Pieniądze są używane, jako instrument, narzędzie do budowania jawnej lub ukrytej relacji władzy w rodzinie. Wymienia się m.in. pozbawianie lub ograniczanie środków do życia, wyliczanie pieniędzy i kontrolowania, na co są przeznaczane, okradanie, wymuszanie, ograniczanie

możliwości korzystania ze wspólnych dóbr, np. samochodu, przekupywanie dzieci prezentami;

- Zaniedbanie, to jest niezaspakajanie podstawowych potrzeb biologicznych i psychicznych. Dotyka głównie osób zależnych; dzieci, seniorów, osób niepełnosprawnych. Może polegać na nieprawidłowym żywieniu, nieprawidłowej pielęgnacji, emocjonalnej oziębłości.

Bez względu na formę, związki oparte na przemocy cechuje szczególna dynamika i cykliczność, którą można przedstawić w trzech fazach „błędnego koła przemocy w rodzinie”;

- Faza narastania napięcia, kiedy to sprawca staje się poirytowany i zaczyna zachowywać się w sposób zagrażający i krzywdzący, ofiara zaś staje się czujna i napięta,
- Faza gwałtownej przemocy, skutkująca przemocą gorącą; aktem przemocy; to w tej fazie najczęściej dochodzi do interwencji Policji, ofiara zaś decyduje się na podjęcie działań celem ochrony przed krzywdzeniem i próbą zmiany sytuacji życiowej,
- Faza miodowego miesiąca, sprawca wyraża skruchę, składa obietnice poprawy, którym ofiara wielokrotnie daje wiarę i wycofuje się z wcześniej podjętych działań; zasadnicza oś funkcjonowania rodziny nie zmienia się, a rodzina wchodzi w kolejny cykl przemocy.

Cykle przemocy niezwykle silnie przywiązują ofiarę do sprawcy i powodują często wieloletnie trwanie w tego rodzaju zależności. Nie bez znaczenia są obecne w społeczeństwie stereotypy dotyczące przemocy, usprawiedliwiające jej stosowanie, czy bagatelizujące jej znaczenie.

Należy jednak stwierdzić, iż przemoc jest doświadczeniem traumatycznym, wywołującym bezpośrednie, jak i długofalowe szkody psychicznej i fizyczne u osób doznających, ale również wywołującym negatywne skutki społeczne. Przemoc dotyka bowiem nie tylko tych, którzy jej doświadczają bezpośrednio. Również świadkowie przemocy, w szczególności dzieci wychowujące się w rodzinach dotkniętych problemem przemocy, doświadczają traumatycznych przeżyć, nie mają możliwości prawidłowego rozwoju i zaspokojenia podstawowych potrzeb (bliskości, bezpieczeństwa) niezbędnych dla prawidłowej socjalizacji, co z kolei generuje dalsze zaburzenia w ich funkcjonowaniu i rodzi obserwowane problemy społeczne, trudności wychowawcze, edukacyjne, czy dalsze problemy w życiu dorosłym

Prawo wobec zjawiska przemocy w rodzinie

Genezą prawa międzynarodowego obligującego państwa do przeciwdziałania przemocy w rodzinie są prawa człowieka i wyznaczone przez Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności ramy, zgodnie z którymi państwo zobowiązane jest do ochrony swoich obywateli.

W dokumentach europejskich (m.in. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 10 grudnia 1948 roku uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych; Konwencja ONZ w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet z 18 grudnia 1979; Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 48/104 z 20 grudnia 1993 o Eliminacji Przemocy wobec Kobiet oraz dokumenty Rady Europy; Europejską Konwencję o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4 listopada 1950 czy też Konwencja Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej z 11 maja 2011) przemoc w rodzinie ujmowana jest, jako problem społeczny, stanowiący naruszenie podstawowych wolności i praw człowieka, w tym w szczególności wolności od tortur, okrutnego, niehumanitarnego, czy poniżającego traktowania, stanowiąc przez to naruszenie prawa do życia, zdrowia, wolności i godności osobistej oraz bezpieczeństwa i równego traktowania.

Również dokumenty krajowe piętnują przemoc, uznając ją za naruszenie podstawowych praw człowieka. Przywołać należy Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.), która w rozdziale drugim zatytułowanym *Wolność, prawa i obowiązki człowieka i obywatela* reguluje zasadę zapewniającą każdemu nietykalność osobistą i cielesną oraz stawia na ich straży władze publiczne. Konstytucja rozacza w art. 72 szczególną ochronę dziecka, przyznaje każdemu prawo żądania od organów władzy publicznej szczególnej jego ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Również Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy w art. 96¹ zakazuje osobom wykonującym władzę rodzicielską oraz sprawującym opiekę lub pieczę nad małoletnim stosowania kar cielesnych. Także Kodeks Karny w wielu miejscach penalizuje zachowania wyczerpujące znamiona przemocy w rodzinie.

Podstawowym aktem, odnoszącym się wprost do przemocy w rodzinie pozostaje Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. 2020, poz. 218 z późn.zm.).

Ustawa w szczególności określa zadania organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zasady postępowania wobec osób doznających przemocy oraz stosujących przemoc w rodzinie.

Wśród zadań samorządu gminnego określonych Ustawą należy wskazać, iż do zadań obligatoryjnych własnych gminy należy;

- 1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Organem odpowiedzialnym za obsługę organizacyjno-techniczną zespołu interdyscyplinarnego w danej gminie ustanowiono ośrodki pomocy społecznej, zaś do zadań zespołu przypisano po pierwsze - działania wynikające z gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, po drugie - działania mające na celu integrowanie i koordynowanie działań poszczególnych podmiotów w w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności przez:

1. Diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
2. Podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
3. inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
4. rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
5. inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Zespół interdyscyplinarny zgodnie z nowelizacją Ustawy z 2010 roku może powoływać w indywidualnych przypadkach przemocy w rodzinie grupy robocze, do kompetencji których należy:

1. Opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie;
2. monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy;
3. dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań

Kluczowe zmiany wprowadzone 10 czerwca 2010 roku nowelizacją ustawy z 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w sposób zasadniczy zmieniły i wzbogaciły system przeciwdziałania przemocy w rodzinie, poprzez:

1. Powołanie w każdej gminie w Polsce zespołu interdyscyplinarnego
2. Wprowadzenie nowej procedury „Niebieskiej Karty”
3. Umożliwienie prokuratorom zastosowania wobec sprawcy nakazu opuszczenia miejsca zamieszkania zajmowanego wspólnie z pokrzywdzoną
4. Wprowadzenie odrębnego cywilnego trybu usunięcia sprawcy przemocy w rodzinie z miejsca zamieszkania
5. Nadanie pracownikom socjalnym kompetencji do interwencyjnego odbioru dziecka z rodziny w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie
6. Zakazanie stosowania kar cielesnych wobec dzieci
7. Powołanie zespołu monitorującego przy ministrze właściwych ds. zabezpieczenia społecznego
8. Wprowadzenie darmowego zaświadczenia lekarskiego, wydawanego w zakresie skutków przemocy w rodzinie
9. Poszerzenie liczby podmiotów uprawnionych do wszczynania i realizowania procedury „Niebieskiej Karty”, do których zaliczono: Policję, pomoc społeczną, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, oświatę oraz służbę zdrowia.
10. Do podmiotów uprawnionych do realizacji zadań w ramach procedury „Niebieskiej Karty” włączono fakultatywnie również prokuratorów, kuratorów sądowych oraz przedstawicieli innych podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Nowelizacja ustawy wprowadziła interdyscyplinarny model pracy służb w systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Podstawy prawne do zakładania i prowadzenia procedury zyskali poza policją i pomocą społeczną przedstawiciele oświaty, ochrony zdrowia oraz członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. Przede wszystkim jednak uregulowano sposób obiegu dokumentacji, ujednolicono model pracy z osobą doznającą przemocy oraz z osobą stosującą przemoc, którą można podzielić na zasadnicze fazy:

1. wszczęcie procedury (wypełnienie formularza „Niebieska Karta” część A przypadku powzięcia podejrzenia stosowania przemocy lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez

członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie, wszczęcie procedury nie wymaga zgody osoby doznającej przemocy; przekazanie formularza „Niebieska Karta” część A przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego, utworzenie grupy roboczej);

2. spotkanie z osobą doznającą przemocy (ustalenie stanu faktycznego sprawy, opracowanie planu pomocy);

3. spotkanie ze sprawcą przemocy (zebranie informacji od sprawcy, próba zmotywowania go do zmiany zachowania, ewentualnie przyjęcie od niego zobowiązań do określonego zachowania);

4. realizacja planu pomocy;

5. zakończenie procedury.

W gminie Środa Wielkopolska zespół interdyscyplinarny został powołany Zarządzeniem Nr 28/2011 Burmistrza Miasta Środa Wielkopolska z dnia 23 marca 2011r. w sprawie powołania Zespołu Interdyscyplinarnego w Środzie Wielkopolskiej, na podstawie art. 9a ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz § 2 uchwały Nr XLVI/746/2010 Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej z dnia 28 października 2010 w sprawie trybu i sposobu powoływania i odwoływania członków Zespołu Interdyscyplinarnego w Środzie Wielkopolskiej i szczegółowych warunków jego funkcjonowania.

Diagnoza problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy Środa Wielkopolska została oparta o dane statystyczne prowadzone przez Zespół Interdyscyplinarny w Środzie Wielkopolskiej. Diagnozując skalę zjawiska przemocy w rodzinie, należy być świadomym, iż poza danymi oficjalnymi, istnieje dużo większa tzw. „ciemna liczna” przemocy „ukrytej”, nieujawnianej przez osoby doznające przemocy lub świadków, a przez to nieujętej w statystykach. Osoby doświadczające przemocy w rodzinie bardzo często nie chcą mówić o swoim problemie. Wynika to z rozmaitych sytuacji i nastawień; wstydu, lęku, często poczucia winy, przekonań odnoszących się do funkcjonowania rodziny, czy braku wiary w możliwość zmiany swego położenia. Mimo to, wydaje się, iż skala problemu wydaje się znacząca.

W strukturze Zespołu Interdyscyplinarnego w Środzie Wielkopolskiej do końca 2021 ujawniono ogółem **584 rodzin** dotkniętych przemocą. Łączna ilość osób w rodzinach wyniosła 2030 w tym 641 dzieci.

Analiza danych z poprzednich lat, widać stałą i zrównoważoną dynamikę nowych przypadków rodzin w których ujawniono występowanie przemocy w rodzinie, a tym samym kumulatywny przyrost ogólnej liczby rodzin, w których wdrożono procedurę „Niebieskiej karty”.

Rok	Procedura „Niebieskiej Karty”	
	Ogólna liczba rodzin	Rodziny nowe
2017	415	60
2018	456	41
2019	501	45
2020	551	50
2021	584	33

Źródło: opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej

Prowadzone przez Zespół Interdyscyplinarny w Środzie Wielkopolskiej statystyki wskazują, iż w latach 2019-2021 na terenie gminy Środa Wielkopolska notuje się zmniejszenie liczby prowadzonych spraw, ze 119 postępowań w 2019 roku do 71 w roku 2021. Mimo trendu spadkowego, należy zauważyć, iż każdego roku wszczyna się kolejne postępowania, co świadczy o dynamice, cykliczności i powrotności przemocy.

Należy też wskazać, iż corocznie diagnozowane i ujawniane są całkowicie nowe przypadki rodzin z problemem przemocy, które do tej pory nie pojawiły się w statystykach. W tym aspekcie dynamika spadkowa nie jest znacząca. Świadczy to o powszechności i aktualności problemu, który ujawniany jest w kolejnych rodzinach.

Rok	Liczba prowadzonych spraw ogółem	Liczba rejestrowanych spraw, w tym	
		Ogółem	sprawy nowe
2019	118	85	47
2020	109	78	50
2021	71	60	33

Źródło: opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej

Spośród uprawnionych do realizacji procedury „Niebieska karta” podmiotów, procedurę najczęściej inicjują przedstawiciele Policji. Na drugim miejscu - przedstawiciele pomocy społecznej. Kolejne trzy uprawnione podmioty (gminna komisja rozwiązywania

problemów alkoholowych, oświata, służba zdrowia) inicjują procedurę „Niebieska karta” w wyraźnie mniejszym zakresie.

Rok	Podmioty wdrażające procedurę „Niebieskiej Karty”				
	Policja	Pomoc społeczna	Gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych	Oświata	Służba zdrowia
2019	63	20	0	2	0
2020	63	13	0	2	0
2021	46	10	0	2	2

Źródło: opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej

W każdym indywidualnym przypadku powoływana jest grupa robocza, której prace prowadzone są zależnie od potrzeb i problemów występujących w danych rodzinach. Spotkania grup roboczych organizowane są w siedzibie Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej.

Rok	Procedura „Niebieskiej Karty”	
	Liczba prowadzonych spraw	Liczba posiedzeń grup roboczych
2019	118	214
2020	109	230
2021	71	155

Analizy jednoznacznie dowodzą, iż osobami stosującymi przemoc pozostają mężczyźni, zaś dominującą formą przemocy pozostaje przemoc psychiczna oraz fizyczna.

Rok	Osoby stosujące przemoc w rodzinie ze względu na płeć		Formy przemocy w rodzinie			
	Mężczyźni	Kobiety	Fizyczna	psychiczna	Ekonomiczna	Zaniedbanie
2019	112	15	87	115	14	1
2020	105	13	85	102	7	1
2021	65	8	58	67	7	0

Źródło: opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej

Dane wskazują także, iż osobą najczęściej doznającą przemocy pozostaje partnerka, pozostająca w formalnym bądź nieformalnym związku. Na zbliżonym poziomie na przestrzeni analizowanych lat utrzymuje się liczba innych członków rodziny (dziecko, rodzice – senior, rodzeństwo) doświadczających przemocy. Należy jednak pamiętać, iż każdy członek rodziny, będąc jedynie świadkiem przemocy, a nie bezpośrednim obiektem przemocy, również doświadcza jej destrukcyjnych skutków, co jest szczególnie szkodliwe w przypadku dzieci.

Rok	Osoba doznająca przemocy			
	Partner / partnerka	Dziecko	Rodzic, senior	rodzeństwo
2019	61	15	27	7
2020	50	8	11	3
2021	55	12	8	3

Źródło: opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej

Pod względem struktury zamieszkania rodzin doświadczających przemocy widoczne są stałe różnice. Zdecydowanie częściej przemoc ujawniana jest w rodzinach zamieszkałych na terenie miasta Środa Wielkopolska, aniżeli na terenach wiejskich w gminie Środa Wielkopolska

Rok	Struktura zamieszkania rodzin w który prowadzona jest procedura „Niebieskiej Karty”	
	Miasto	Wieś
2019	80	38
2020	70	39
2021	53	18

Źródło: opracowanie własne Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej

Przytoczone dane potwierdzają występowanie zjawiska przemocy w rodzinie w gminie Środa Wielkopolska. Uzasadniają również konieczność podejmowania zintegrowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar.

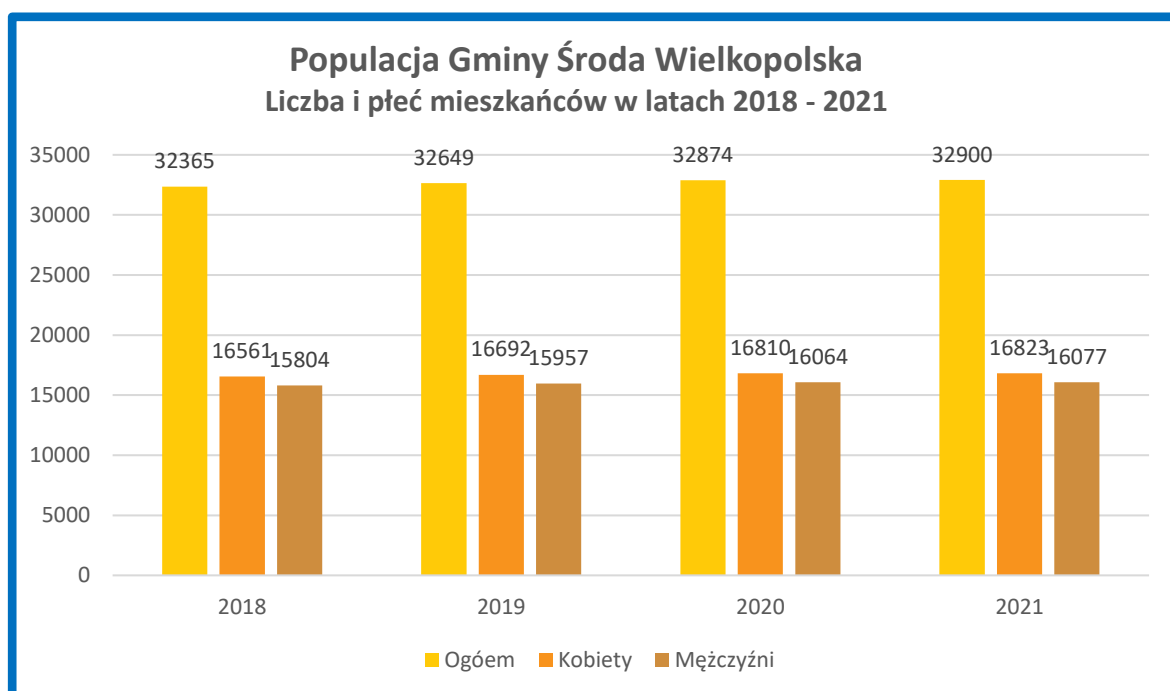
Zostały one określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy na lata 2021-2025 przyjętym Uchwałą Nr XXXIX/534/2021 Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej z dnia 30 września 2021.

1.4. Diagnoza sytuacji osób starszych.

Sytuacja demograficzna

Trwający w okresie ostatniego ćwierćwiecza proces starzenia się społeczeństwa, związany przede wszystkim z trendem wydłużającego się czasu trwania życia, jest przyczyną zmian zachodzących w strukturze demograficznej ludności Polski. Wraz ze zwiększającą się liczbą seniorów coraz istotniejsze staje się projektowanie polityki społecznej wobec osób starszych oraz wdrożenie rozwiązań, które zapewnią im godną i bezpieczną, a także aktywną starość. Na koniec 2020 r. liczba ludności Polski wyniosła 38,3 mln, w tym ponad 9,8 mln stanowiły osoby w wieku 60 lat i więcej, czyli ponad 25% ogółu mieszkańców kraju.

Poniżej w tabelach zamieszczone zostały dane dotyczące osób starszych zamieszkujących na terenie miasta i gminy Środa Wielkopolska.

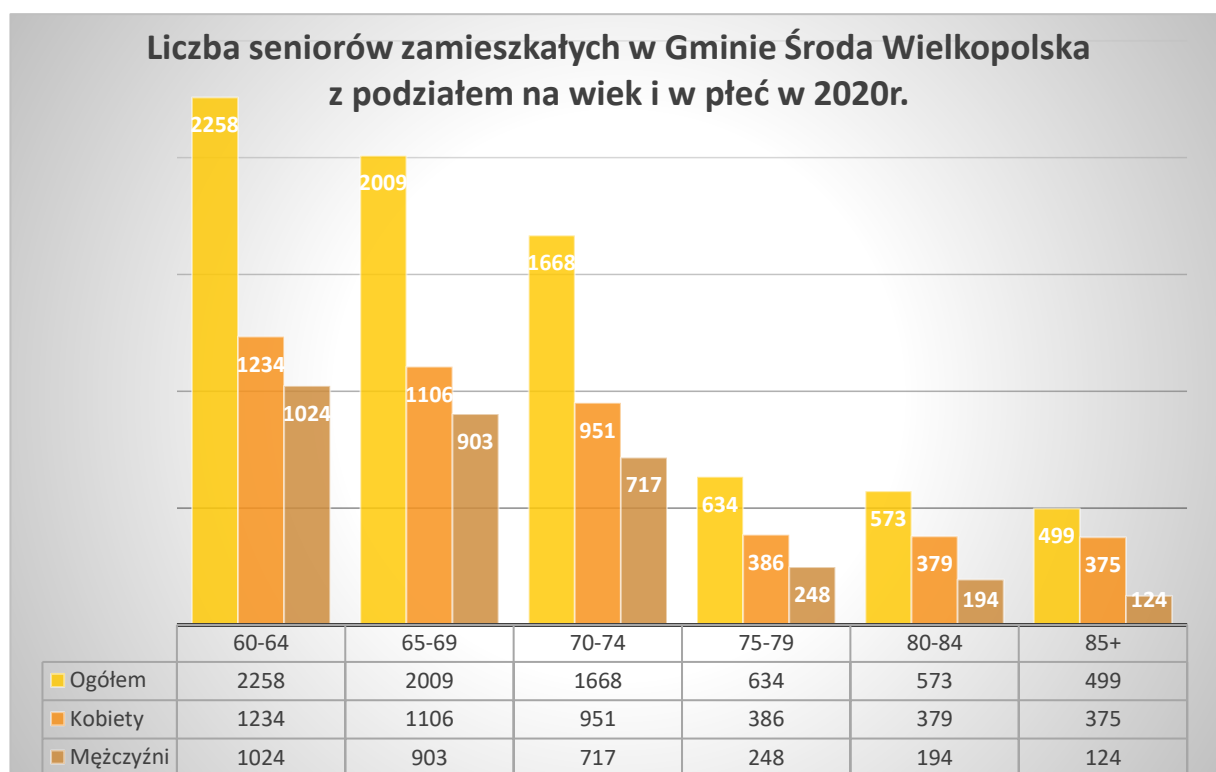

Źródło: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021
www.polskawliczbach.pl/gmina_SrodaWielkopolska

W gminie Środa Wielkopolska, która należy do średnich gmin w Polsce, w analogicznym okresie żyło łącznie 32.365 osób, w tym 16.561 kobiet i 15.804 mężczyzn.

Osoby w wieku powyżej 60 roku życia stanowiły 23,24% ogółu mieszkańców miasta i gminy Środa Wielkopolska.

Szczegółowy podział osób w wieku poprodukcyjnym ze względu na wiek i płeć przedstawia poniższa tabela.

Źródło: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021- www.polskawliczbach.pl/Sroda_Wielkopolska

Na obszarze miasta i gminy Środa Wielkopolska, wśród zamieszkałych seniorów najliczniejszą grupę stanowią najmłodsi seniorzy, czyli osoby w wieku od 60 – 64 roku życia i stanowią 29,55% ogółu tej populacji. Drugą pod względem liczebności grupę seniorów stanowią osoby w wieku 65-69 lat – 26,29%, czyli mniej o 3,26% osób oraz kolejna, nadal dość pokaźna liczebnie, trzecia grupa seniorów w przedziale wiekowym 70 – 74 lat, stanowiąca 21,83% ogółu osób starszych. Te trzy grupy seniorów, stanowią wysoki, bo liczący 77,67%

odsetek osób w wieku poprodukcyjnym Wskaźnik ten, wraz z przechodzeniem do kolejnych grup wiekowych, będzie się utrzymywał.

Warty podkreślenia jest fakt, że 566 osób w wieku co najmniej 85 lat stanowi jedynie 7,4%.

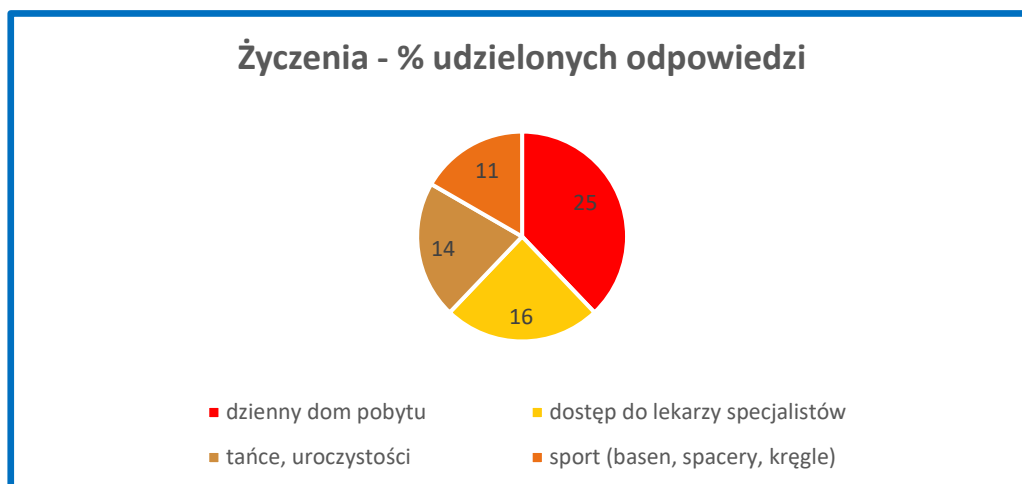
W ślad za demografami podkreślić należy, że występuje zasada tzw. „**podwójnego starzenia się ludności**”. Mówi ona, że oprócz stałego wzrostu ludności w wieku podeszłym, w ramach tego wzrostu najszybciej rośnie grupa najstarszych seniorów, co również występować będzie w naszej gminie. Odsetek ludzi w wieku 85 lat będzie wzrastał, gdyż posiada potencjał w zasobach grup młodszych i będzie przez nie licznie zasilana, a także ze względu na to, że żyjemy coraz dłużej.

Główne potrzeby zgłoszone przez osoby starsze zamieszkałe na terenie Miasta i Gminy Środa Wielkopolska.

Analizę przeprowadzono w oparciu o dostępne źródła, w tym o „Raport z badań potrzeb seniorek i seniorów w Środzie Wielkopolskiej” z 2018r, treść wniosków OPS kierowanych do Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej o utworzenie Dziennego Domu Senior+ w 2021r. , raporty o stanie gminy za lata 2019-2021, OPS, Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019-2021r., sprawozdania roczne MPiPS – 03 Ośrodka Pomocy Społecznej oraz publikację „Społeczno – kulturowe uwarunkowania jakości życia osób starszych” – praca zbiorowa pod redakcją naukową Danuty Krzysztofiak- Wielkopolska Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna w Środzie Wielkopolskiej.

Na podstawie analizy dokumentu wykonanego na zlecenie Rady Miasta i Gminy Środa Wielkopolska przy współpracy Rady Seniorów w Środzie Wielkopolskiej poznane zostały oczekiwania przedstawicieli (próba badawcza dot. 375 osób) najstarszych członków społeczności lokalnej, głównie członków organizacji pozarządowych.

Oczekiwania ujęte w Raporcie dotyczyły różnych sfer życia, m.in.: zdrowia, aktywności, rozwoju oraz pomocy. Poniżej przedstawiono w formie wykresów po 4 najczęściej udzielane odpowiedzi.

Źródło: „Raport z badań potrzeb senierek i seniorów w Środzie Wielkopolskiej”

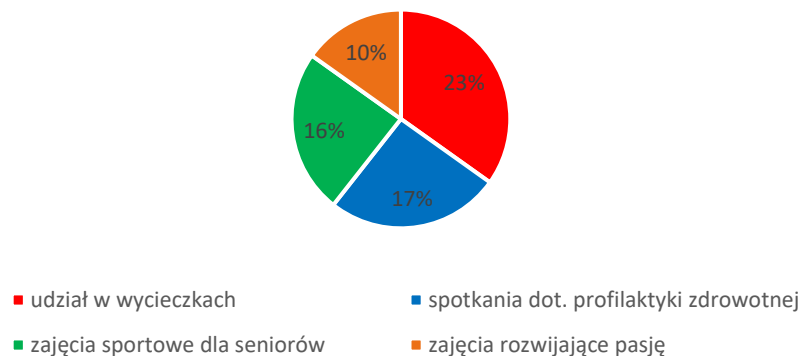
W większości odpowiedzi respondenci wskazali, że w gminie brakuje dziennych form wsparcia – dziennych domów pobytu. Dużym problemem jest również dostęp do lekarzy specjalistów. Okres oczekiwania na wizytę w ramach NFZ np. u: kardiologa, psychiatry, reumatologa, czy neurologa jest co najmniej kilkumiesięczny. Chorzy zmuszeni są do umawiania się na wizyty w gabinetach prywatnych, co w sytuacji stosunkowo niskich świadczeń ZUS, czy wysokich kosztów zakupu leków nie jest dla wszystkich zainteresowanych możliwe.

Seniorzy wskazują również, że brakuje w środowisku ofert kulturalnych czy tanecznych skierowanych dla osób starszych oraz ofert podnoszących sprawność fizyczną. Funkcjonujące oferty nie mają charakteru ofert otwartych, udział w tego typu aktywnościach możliwy jest jedynie za pośrednictwem poszczególnych organizacji pozarządowych dla własnych członków.

Wnioski:

- 1. podjęcie działań na rzecz utworzenia dziennych form wsparcia instytucjonalnego,**

Preferowane formy zaangażowania się seniorów

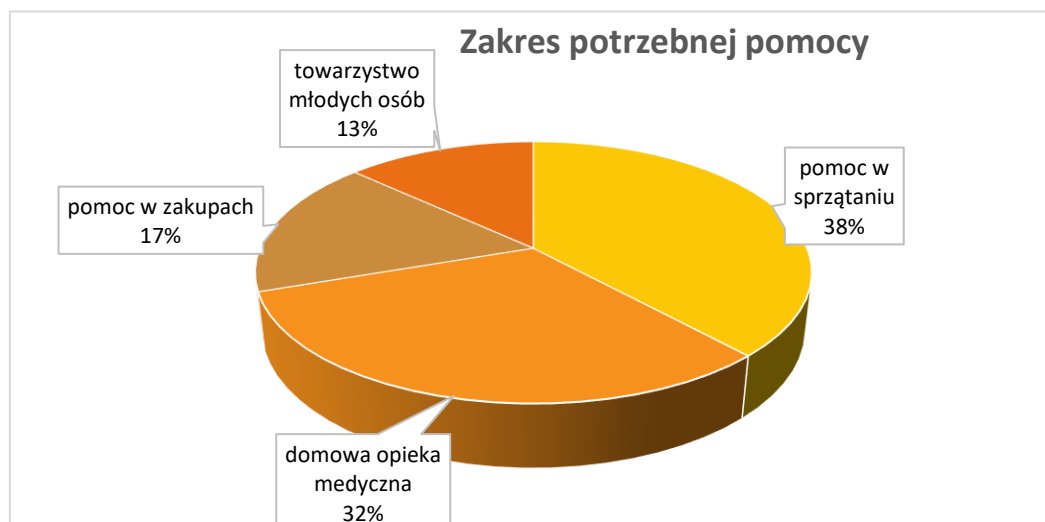

Źródło: „Raport z badań potrzeb senierek i seniorów w Środzie Wielkopolskiej”.

Dominujące odpowiedzi respondentów wskazują na potrzebę aktywności fizycznych (I-wycieczki i III-zajęcia sportowe). Rodzaj tych aktywności umożliwi również rozwój kontaktów i integracji wewnątrzpokoleniowych. Znaczącą wartość dla seniorów ma zdrowie, stąd II miejsce zajęły spotkania dotyczące profilaktyki zdrowotnej, a więc podnoszące wiedzę z zakresu dbałości o dobrostan zdrowotny. Na IV miejscu seniorzy lokują rozwój swoich zainteresowań, umiejętności, pasji, oddawaniu się tym czynnościom, które przynoszą zadowolenie i pozwalają na samorealizację upodobań. Odczucia te pozwalają na utrzymanie dobrej kondycji psychicznej i opóźnienie starzenia się.

Wnioski: zwiększenie poziomu działań na rzecz aktywności psychofizycznej poprzez organizację dostępnych form organizacji czasu wolnego.

Zakres potrzebnej pomocy

Źródło: „Raport z badań potrzeb senierek i seniorów w Środzie Wielkopolskiej”.

Wśród udzielonych odpowiedzi dominują 2 istotne dla seniorów potrzeby:

1. pomoc w sprzątaniu, którą utożsamiać należy z pomocą w prowadzeniu gospodarstwa domowego, za pośrednictwem kadry opiekunów w formie usług opiekuńczych (często w drodze pogłębionego wywiadu środowiskowego ujawniającego również potrzebę zapewnienia higieny i pielęgnacji seniora),
2. domowa opieka medyczna postrzegana, jako zapewnienie pomocy ze strony pielęgniarek środowiskowych (pomoc medyczna).

Pozostałe odpowiedzi świadczą o potrzebie kontaktów międzyludzkich, w tym międzypokoleniowych.

Wnioski:

1. **rozwój wolontariatu wśród młodzieży na rzecz osób starszych. Aktywne włączenie w ten proces placówek oświatowych i kształtowanie wśród młodzieży pozytywnego stosunku do osób starszych, nie tylko w obrębie rodzin oraz edukowanie Ich do starości.**
2. **rozwój grup samopomocowych wśród seniorów mogących być źródłem wzajemnego i bezinteresownego wsparcia i pomocy.**

Pomoc na rzecz niepełnosprawnych seniorów

Długotrwała lub ciężka choroba osób starszych stanowiła powód przyznania świadczeń w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.

Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w latach 2018 - 2021

Rok	Liczba osób
2018	117
2019	86
2020	77
2021	69

Źródło: dane własne Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb seniora i Jego najbliższego otoczenia, opiekę higieniczną i pielęgnację, dbałość o przyjmowanie zaleconych przez lekarza leków, jak też, choć w minimalnym stopniu, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

**Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych
w latach 2018 - 2021**

Rok	Liczba osób
2018	5
2019	5
2020	6
2021	6

Źródło: dane własne Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej

Specjalistyczne usługi opiekuńcze - to usługi dostosowane do wyjątkowych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności oraz z diagnozy i zaleceń lekarskich.

**Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób
z zaburzeniami psychicznymi**

Rok	Liczba osób
2018	16
2019	11
2020	10
2021	9

Źródło: dane własne Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej

Kolejną formą usług opiekuńczych na rzecz seniorów są **specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi**. Pomoc ta ukierunkowana jest dla osób ze zdiagnozowanymi przez lekarza specjalistę zaburzeniami psychicznymi. Usługi świadczone są przez wyspecjalizowaną kadrę opiekunów.

Zakres usług każdorazowo dostosowany jest do zdiagnozowanych i indywidualnych potrzeb podopiecznego.

Oferowany przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej wachlarz usług opiekuńczych przedstawia poniższy schemat.

Sekcja usług opiekuńczych – istniejący serwis usług

usługi opiekuńcze
w domu chorego

- utrzymanie kontaktu z otoczeniem
- wykup leków i podawanie leków
- zakup artykułów żywnościowych i przemysłowych
- załatwianie spraw urzędowych i spraw bieżących
- przygotowanie i podawanie posiłków
- pranie bielizny osobistej, zmiana bielizny pościelowej
- przynoszenie opału, palenie w piecu
- sprawowanie opieki podczas nieobecności rodziny, wizyty lekarskiej
- wykonywanie czynności związanych z utrzymaniem higieny osobistej i mieszkania

specjalistyczne usługi
opiekuńcze w domu chorego

- usprawnienie do funkcjonowania w społeczeństwie
- pielęgnacja
- rehabilitacja fizyczna
- wsparcie psychologiczno-pedagogiczne i edukacyjno – terapeutyczne

usługi w Domu Pogodnej
Jesieni - centrum życia osób
starszych

- usługi opiekuńcze w mieszkaniu chorego
- możliwość zapewnienia opieki mieszkańcom przez całą dobę (3 zmianowy system pracy)
- świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi
- dbanie o porządek i czystość pomieszczeń ogólnodostępnych wszystkim mieszkańcom Domu
- współpraca z organizacjami pozarządowymi
- organizacja czasu wolnego, preferowanie form spędzania czasu wolnego wskazanych przez seniorów
- zapewnianie posiłków (również w dni wolne od pracy)

Praca usługowa
okolicznościowa

- Wieczera Wigilijna
- Śniadanie Wielkanocne
- wczasy na działkach
- wycieczki, pikniki, majówki, teatr
- integracja międzypokoleniowa

Pomoc w powyższych formach świadczą etatowi opiekunowie ośrodka pomocy społecznej zatrudnieni w OPS Środa Wielkopolska w ramach komórki organizacyjnej - sekcji usług opiekuńczych.

Podległy sekcji usług opiekuńczej Dom Pogodnej Jesieni jest lokalnym domem z indywidualnymi mieszkaniami komunalnymi, przeznaczony wyłącznie dla seniorów

pochodzących z miasta i gminy Środa Wielkopolska i stanowi rozwiązanie problemów zarówno mieszkaniowych, jak też opiekuńczych dla tej grupy społecznej.

Według stanu na koniec 2021r. w Domu zamieszkuje 29 seniorów, w tym 7 osób z zaburzeniami psychicznymi, objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi.

Wraz ze wzrostem populacji osób 60+ wzrastać będzie zapotrzebowanie na różnego rodzaju formy usług opiekuńczych. Dlatego ważne jest, aby do opieki nad najstarszymi osobami włączali się Ich najbliżsi – dzieci, wnuki, sąsiedzi, czy przyjaciele. Wiele rodzin w obliczu nagłej choroby seniora, spowodowanej np. wylewem, czy złamaniem, może stanąć wobec problemu pogodzenia dotychczasowych obowiązków np. praca zawodowa z jednoczesną koniecznością zapewnienia choremu opieki domowej, zwłaszcza w sytuacji, gdy chory mieszka samodzielnie w swoim mieszkaniu. Rodziny stają się bezradne, nie posiadają wiedzy, ani umiejętności z zakresu pielęgnacji obłożnie chorego, jak też nie potrafią zorganizować obowiązków w nowych realiach. Brak wiedzy o zasadach opieki nad seniorem i umiejętności radzenia sobie z nowymi problemami często jest przyczyną podejmowania przez chorego seniora decyzji o zamieszkaniu w domu pomocy społecznej.

Zasadne jest zatem organizowanie różnego rodzaju szkoleń, czy kursów pozwalających osobom opiekującym się zdobyć nie tylko podstawowych umiejętności opiekuńczych, ale też umiejętności przeorganizowania wszystkich swoich obowiązków, co może zapobiec umieszczaniu osób starszych i niepełnosprawnych w instytucjach świadczących całodobową opiekę.

Wnioski:

- 1. rozszerzenie i dostosowanie istniejącego wachlarza usług opiekuńczych do nowych potrzeb seniorów,**
- 2. wzmocnienie osób niezawodowo świadczących pomoc usługową poprzez organizowanie kursów i szkoleń podnoszących wiedzę o starzeniu i starości oraz umiejętności opiekuńczych.**

2. Analiza SWOT wskazanych grup społecznych

2.1. Problemy rodzin z dziećmi

1. MOCNE STRONY

- istniejące zasoby placówek edukacyjnych, dobrze rozwinięta sieć szkół na wszystkich poziomach edukacyjnych w systemie polskiego szkolnictwa,
- dobrze wykwalifikowana kadra w systemie polskiej edukacji oraz w zespołach specjalizujących się udzielaniu wsparcia dzieciom i młodzieży w systemie pomocy społecznej na terenie miasta i gminy Środa Wielkopolska

- istniejące na terenie miasta i gminy placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie opiekuńczej, specjalistycznej -w tym Placówka Wsparcia Dziennego KOMPAS,
- dobra współpraca na rzecz kompleksowej pracy z dziećmi poprzez włączenie do systemu wsparcia rodziców oraz pozostałych członków rodziny,
- dobra współpraca instytucji działających na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży z terenu miasta i gminy Środa Wielkopolska,
- wspieranie przez samorząd lokalny rozwoju edukacji i pomocy dzieciom i młodzieży

2. SŁABE STRONY

- ograniczenia możliwości finansowych na kompleksową pomoc dzieciom i młodzieży,
- niewystarczająca ilość specjalistów dostępnych na rynku pracy, pracujących na rzecz rodzin w kryzysie,
- niewystarczająca ilość mieszkań dostępnych dla rodzin najuboższych,
- niewystarczająca pomoc mieszkaniowa dla młodych ludzi zakładających rodzinę,
- zbyt mała ilość ośrodków zapewniających pedagogizację rodzicielską w procesie wspomagania młodych osób zakładających rodzinę,

3. SZANSE

- możliwość pozyskania dodatkowych środków finansowych na kompleksową pomoc dla dzieci i młodzieży w programach, konkursach,
- realizacja rekomendowanych programów profilaktycznych,
- budowanie i rozwijanie sieci wsparcia dla rodzin z dziećmi na terenie miasta i gminy Środa Wielkopolska w oparciu o istniejące instytucje pomocowe,
- Programy profilaktyczne podnoszące świadomość roli rodzica i rodziny we współczesnym świecie,
- Rozwijanie wsparcia edukacyjnego poprzez działalność Akademii dla Rodziny działającej w strukturze Ośrodka Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej,

4. ZAGROŻENIA

- Nasilające się problemy edukacyjne wśród dzieci i młodzieży związane z uzależnieniem cyfrowym, przemocą, uzależnieniami od alkoholu czy środków odurzających,
- Zagrożenia związane z rozpadem rodzin i zaburzeniem więzi rodzinnych, problemy okołorozstaniowe- zwłaszcza alienacja rodzicielska,
- skutki problemów społecznych związane z sytuacją pandemiczną w Polsce,
- niepełnosprawność związana z niedostosowaniem społecznym, chorobami psychosomatycznymi u dzieci i młodzieży (zwłaszcza depresja, autyzm).

2.2 Osoby dotknięte kryzysem bezdomności

1. MOCNE STRONY

- dostateczna infrastruktura dla bezdomnych,
- informacja dla bezdomnych o ich prawach i możliwościach;
- angażowanie mediów w sprawy bezdomności;
- udział organizacji pozarządowych w niesieniu pomocy bezdomnym;
- realizacja indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności,
- ścisła współpraca służb działających na terenie gminy

2. SŁABE STRONY

- brak mieszkań w zasobach gminy dla osób wychodzących z bezdomności,
- brak ofert pracy dla osób realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności,

3. SZANSE

- dalszy rozwój współpracy między organizacjami pozarządowymi a instytucjami samorządowymi
- intensyfikacja indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności;
- realizacja działań w zakresie budownictwa socjalnego i komunalnego;
- dostępność programów rządowych na rzecz przeciwdziałania bezdomności;
- kształtowanie właściwych postaw mieszkańców wobec problemu bezdomności za pośrednictwem mediów,

- dalsza ścisła współpraca służb na terenie gminy

4. ZAGROŻENIA

- niestabilny system gospodarczy;
- niekorzystna sytuacja ekonomiczno-społeczna,

2.3 Środowiska dotknięte kryzysem przemocy w rodzinie

1. MOCNE STRONY

- istniejąca sieć podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- wypracowane modele współpracy i interdyscyplinarnego działania,
- przygotowana i posiadająca odpowiednie kompetencje kadra,
- instrumenty prawne umożliwiające skuteczną interwencję, w tym izolowanie sprawcy.

2. SŁABE STRONY

- niewystarczająca ilość ośrodków wsparcia, grup wsparcia i specjalistów dla ofiar przemocy w rodzinie,
- niewystarczająca oferta wsparcia dla sprawców przemocy chcących zmienić własne postępowanie,
- niedostateczna ilość zasobów mieszkaniowych dla rodzin doświadczających.

3. SZANSE

- zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie,
- podniesienie poziomu wiedzy dzieci i dorosłych w zakresie negatywnych skutków przemocy w rodzinie,
- zwiększenie wiedzy rodziców na temat metod wychowawczych bez użycia przemocy,
- zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie Środa Wielkopolska
- zwiększenie dostępności ofiar przemocy do usług społecznych,
- zwiększenie ochrony dla ofiar przemocy w rodzinie.

4. ZAGROŻENIA

- zwiększenie się skali zjawiska przemocy w rodzinie,
- utrzymywanie się „ciemnej liczby” przemocy w rodzinie (przypadki nieujawnione),
- utrzymywanie się stereotypów usprawiedliwiających przemoc w rodzinie.

2.4 Osoby starsze i niepełnosprawne.

1. MOCNE STRONY

- organizacja lokalnego wypoczynku letniego dla seniorów – wczasy w ogrodach Działkowych,
- duża liczba aktywnych organizacji pozarządowych działających w obszarze wspierania osób starszych,
- funkcjonowanie Domu Pogodnej Jesieni dla osób starszych,
- aktywność projektowa - korzystanie przez organizacje ze wsparcia finansowego ze środków własnych gminy w ramach konkursów ogłaszanych przez burmistrza na działalność statutową,
- świadczenie w gminie usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób starszych oraz osób z zaburzeniami psychicznymi,
- realizacja Programu „Opieka 75 +, wspieraj seniora i opieki wytchnieniowej,
- darmowa komunikacja miejska,
- utworzenie Dziennego Domu Senior+,

2. SŁABE STRONY

- brak specjalistów opieki geriatrycznej,
- brak dostępu do lekarzy specjalistów w ramach NFZ,
- długie terminy oczekiwania na usługi rehabilitacyjne i zabiegi medyczne finansowane przez NFZ,
- bariery komunikacyjne - brak prywatnego transportu (taxi) przystosowanego do przewozu osób niepełnosprawnych,

3. SZANSE

- stała likwidacja barier architektonicznych na terenie miasta,
- rozwijanie kolejnych form aktywności dla seniorów i osób niepełnosprawnych,

- funkcjonowanie Dziennego Domu Senior+,
- rozwój wachlarza usług opiekuńczych,
- stałe podnoszenie kwalifikacji zawodowych opiekunów ośrodka pomocy społecznej,
- promocja wieku starszego,
- szkolenia dla członków rodzin osób starszych z zakresu pomocy usługowej,
- prowadzenie kampanii społecznej na rzecz tolerancji względem osób starszych i niepełnosprawnych,
- rozwój grup samopomocowych wśród seniorów mogących być źródłem wzajemnego i bezinteresownego wsparcia i pomocy.

4. ZAGROŻENIA

- wzrost liczby osób starszych i niepełnosprawnych w gminie,
- niski poziom życia osób starszych i niepełnosprawnych,
- pogarszanie się zdrowia seniorów i długie oczekiwanie na miejsce w ZOL,
- konieczność kierowania do dps i wysokie dla gminy koszty ponoszenia odpłatności za pobyt.

VI. CZĘŚĆ STRATEGICZNA

1. MISJA

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Wielkopolska na lata 2021-2030 wpisuje się w powyższe założenia i określa poniższą misję.

Środa Wielkopolska
gminą dążącą
do zapewnienia swoim
mieszkańcom wysokiej
jakości życia we wszystkich
jego obszarach

Wypełnienie tak sformułowanej misji wymagać będzie wdrożenia wielu wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań.

2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

2.1 CEL STRATEGICZNY NR 1

BUDOWANIE ZINTEGROWANEGO SYTEMU WSPARCIA RODZIN Z DZIEĆMI.

Cel operacyjny 1.1

ZABEZPIECZENIE PODSTAWOWYCH POTRZEB DZIECKA I RODZINY.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.1

- dofinansowanie do posiłków dzieci tego wymagających w placówkach oświatowych,
- udzielanie pomocy żywnościowej rodzinom w trudnej sytuacji w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego Pomocy Najbardziej Potrzebującym na lata 2022-2030,
- udzielenie wsparcia finansowego rodzinom ubogim w ramach ustawy o pomocy społecznej,
- zapewnienie środków na pobyt dziecka w pieczy zastępczej,
- praca socjalna i poradnictwo specjalistyczne,
- wprowadzenie do rodzin przejawiających trudności opiekuńczo-wychowawcze asystenta rodziny,
- wprowadzenie asystenta do rodzin w związku z ustawą „Za życiem”,
- wypłata świadczenia 500+ oraz świadczeń rodzinnych, a w przypadku osób uchylających się od alimentacji wsparcie w postaci świadczeń z funduszu alimentacyjnego,
- objęcie rodzin, w których występuje przemoc procedurą Niebieskiej Karty,
- rozpoczęcie procedury sądowego zobowiązania do leczenia, w przypadku rodzin, w których występuje uzależnienie od alkoholu,
- wsparcie w formie prowadzonej przez Ośrodek Pomocy Społecznej Placówki Wsparcia Dziennego KOMPAS w Środzie Wielkopolskiej.

- włączenie rodziców do współpracy z placówkami oświatowymi, instytucjami pomocy społecznej, które uczestniczą w procesie edukacyjnym i wychowawczym dzieci i młodzieży,
- wsparcie dla rodzin w ramach AKADEMII DLA RODZICÓW prowadzonych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej. Wsparcie w formie: mediacji, treningów kompetencji społecznych, terapii dla dzieci prowadzonej w PWD KOMPAS, pomocy psychologicznej i pedagogicznej.

Cel operacyjny 1.2

ZAPOBIEGANIE POWSTANIU SYTUACJI WYMAGAJĄCYCH INTERWENCJI KRYZYSOWEJ

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.2

- monitorowanie sytuacji dziecka w rodzinach dotkniętych dysfunkcjami,
- udzielanie wsparcia psychologicznego, terapeutycznego („grupy wsparcia”) i prawnego,
- podejmowanie działań celem podnoszenia kompetencji i ustawicznego doskonalenia wiedzy pracowników socjalnych, asystentów rodziny, wychowawców, pedagogów,
- podejmowanie działań profilaktycznych przez Zespół Interdyscyplinarny i GKRPA
- podejmowanie działań mających na celu usprawnić system wczesnego monitorowania sytuacji kryzysowych (szkolenia, spotkania, zespoły),
- rozbudowa współpracy instytucji działających na rzecz rodziny w Gminie Środa Wielkopolska,
- cykliczne spotkania zespołów multiprofesjonalnych
- aktualizacja strony www OPS-u pod kątem miejsc i form pomocy rodzinom dotkniętym kryzysem,
- promocja i wsparcie inicjatyw pokazujących wartości rodzinne (wzmocnienie roli i funkcji rodziny),
- współpraca z instytucjami, organizacjami pozarządowymi na rzecz dziecka i rodziny,
- wspieranie i propagowanie idei wolontariatu jako formy pomocy osobom wymagających wsparcia z zewnątrz,
- organizacja kampanii promujących wartości rodzinne.

Cel operacyjny 1.3

AKTYWIZACJA I WSPARCIE DZIECI Z RODZIN DOTKNIĘTYCH KRYZYSEM

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.3

- kontynuacja zajęć opiekuńczo-wychowawczych o charakterze opiekuńczym z elementami profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie prowadzonych w ramach Placówki Wsparcia Dziennego KOMPAS w Środzie Wielkopolskiej,
- zachęcanie dzieci z rodzin wieloproblemowych do uczestnictwa w zajęciach opiekuńczo-wychowawczych,
- promowanie pozytywnych wzorców rodzinnych,
- włączenie w proces wsparcia dzieci i młodzieży całych rodzin, poprzez propagowanie prawidłowych wzorców i ról społecznych na fundamencie kompleksowego wsparcia rodzin w Akademii dla Rodziny.

Cel operacyjny 1.4

OPRACOWANIE I REALIZACJA PROGRAMU: „ Gminny Program Wspierania Rodzin Miasta i Gminy Środa Wielkopolska”

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.4

- tworzenie i rozwijanie dogodnych warunków dla rozwoju rodziny i opieki nad dziećmi ze szczególnym uwzględnieniem rodzin dysfunkcyjnych,
- rozwijanie i budowanie sieci współpracy specjalistów działających na rzecz rodzin w Gimie Środa Wielkopolska – przedstawiciele pomocy społecznej, wychowawców, pedagogów, przedstawiciele organizacji pozarządowych, kuratorów sądowych, policji, służby zdrowia,
- rozwijanie oferty wsparcia społecznego dla rodzin znajdujących się w kryzysie.

2.2 CEL STRATEGICZNY NR 2

INKLUZJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW SCHRONISKA DLA BEZDOMNYCH W NOCHOWIE ORAZ W MIESZKANIACH CHRONIONYCH W DĘBNIE, SKIEROWANYCH NA POBYT CZASOWY PRZEZ OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W ŚRODZIE WIELKOPOLSKIEJ POPRZEZ AKTYWIZACJĘ SPOŁECZNO-ZAWODOWĄ.

Cel operacyjny 2.1.

POWRÓT NA RYNEK PRACY POPRZEZ ZATRUDNIENIE SOCJALNE.

- współpraca z Fundacją na Rzecz Rewaloryzacji Miasta Śrem prowadzącej Centrum Integracji Społecznej w ramach narzędzi ekonomii społecznej, zmierzająca do wspólnego motywowania, w ramach Kontraktów socjalnych zawieranych z bezdomnymi, do zatrudnienia socjalnego w ramach CIS, jako wsparcia nadrzędnego celu wychodzenia z kryzysu bezdomności poprzez umożliwienie powrotu na rynek pracy, stworzenie możliwości usamodzielnienia się po opuszczeniu schroniska oraz włączenie do życia społecznego.

Kierunki działań celu operacyjnego 2.1

3. aktywizacja społeczna bezdomnych mieszkańców,
2. aktywizacja zawodowa bezdomnych mieszkańców,
3. włączenie bezdomnego mieszkańca na lokalny rynek pracy w ramach narzędzi ekonomii społecznej,
4. przejęcie odpowiedzialności za własne funkcjonowanie poprzez konieczność uiszczania odpłatności za pobyt w schronisku w związku z uzyskiwanym dochodem,
5. opuszczenie Schroniska dla Osób bezdomnych w związku z usamodzielnieniem i przezwyciężeniem kryzysu bezdomności.

Cel operacyjny 2.2

AKTYWIZACJA SPOŁECZNO – ZAWODOWA POPRZEZ UDZIAŁ W PROJEKTACH.

-współpraca z organizacjami pozarządowymi, a w szczególności Stowarzyszeniem Pomocy „Krag” w Dębnie w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej w szczególności poprzez motywowanie mieszkańców mieszkań chronionych do udziału w projektach zmierzających do podniesienia kompetencji społecznych i zawodowych, realizowania staży zawodowych zmierzających do umożliwienia uczestnikom powrotu na rynek pracy oraz stworzenie możliwości usamodzielnienia się po opuszczeniu mieszkania chronionego o charakterze treningowym oraz włączenie do życia społecznego.

Kierunki działań celu operacyjnego 2.2

1. aktywizacja społeczno - zawodowa poprzez udział w warsztatach i spotkaniach aktywizujących,
2. powrót na rynek pracy poprzez odbywanie stażu zawodowego w ramach projektu,
3. przejęcie odpowiedzialności za własne funkcjonowanie poprzez konieczność uiszczania odpłatności za pobyt w mieszkaniu chronionym w związku z uzyskiwanym dochodem,
4. opuszczenie mieszkania chronionego w związku z usamodzielnieniem i przezwyciężeniem kryzysu bezdomności.

2.3 CEL STRATEGICZNY NR 3

ZMINIEJSZENIE SKALI ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ ZWIĘKSZENIE SKUTECZNOŚCI OCHRONY OSB DOŚWIADCZAJĄCYCH PRZEMOCY W RODZINIE W GMINIE ŚRODA WILKOPOLSKA.

CEL OPERACYJNY NR 3.1

ZWIĘKSZENIE SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ PROFILAKTYCZNYCH, EDUKACYJNYCH I WYCHOWAWCZYCH W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

Kierunki działań celu operacyjnego 3.1

1. Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie
2. Edukacja dzieci oraz rodziców w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie
3. Organizacja szkoleń dla osób realizujących działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie
4. Przygotowanie i udostępnianie materiałów informacyjnych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

CEL OPERACYJNY NR 3.2

ZWIĘKSZENIE SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ W ZAKRESIE OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI DO USŁUG SPOŁECZNYCH.

Kierunki działań celu operacyjnego 3.2

1. Opracowanie i realizacja programów dla ofiar przemocy. Utworzenie grup wsparcia
2. Zapewnienie czasowego schronienia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie
3. Bezpłatny dostęp do pomocy prawnej, psychologicznej, pedagogicznej, terapeutycznej, pracy socjalnej

CEL OPERACYJNY NR 3.3

ZWIĘKSZENIE SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ INTERWENCYJNYCH, KOREKCYJNYCH I EDUKACYJNYCH WOBEC OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC.

Kierunki działań celu operacyjnego 3.3

1. Kierowanie osób stosujących przemoc w rodzinie do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych
2. Izolowanie osób stosujących przemoc w rodzinie od ofiar
3. Indywidualne poradnictwo dla osób stosujących przemoc w rodzinie

CEL OPERACYJNY NR 3.4

ZWIĘKSZENIE WIEDZY NA TEMAT PRZEMOCY W RODZINIE WŚRÓD MIESZKAŃCÓW GMINY ŚRODA WIELKOPOLSKA.

Kierunki działań celu operacyjnego 3.4

1. Profilaktyka i edukacja – organizowanie kampanii, debat, spotkań, konferencji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie, promujące życie bez przemocy oraz informujące o jej skutkach i konsekwencjach
2. Opracowanie i rozpowszechnianie materiałów informacyjnych i edukacyjnych dotyczących przemocy w rodzinie i przeciwdziałania temu zjawisk

CEL OPERACYJNY NR 3.5

PODNIESIENIE KOMPETENCJI I DOSKONALENIE UMIEJĘTNOŚCI OSÓB PRACUJĄCYCH W OBSZARZE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORA ZWIĘKSZENIE EFEKTYWNOŚCI WSPÓŁPRACY MIĘDZY PODMIOTAMI DZIAŁAJĄCYMI NA RZECZ PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE.

Kierunki działań celu operacyjnego 3.5

1. Doskonalenie współpracy z podmiotami działającymi w obszarze przemocy w rodzinie
2. Organizowanie konferencji, szkoleń, seminariów, debat z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

2.4 CEL STRATEGICZNY NR 4.

ROZBUDOWA SYSTEMU WSPARCIA NA RZECZ SENIORÓW I OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA TERENIE MIASTA I GMINY ŚRODA WIELKOPOLSKA

CEL OPERACYJNY NR 4.1

ZABEZPIECZENIE SOCJALNE, POPRZEC ZINTEGROWANE SYSTEMY POMOCY NA RZECZ OSÓB STARSZYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH.

Kierunki działań celu operacyjnego 4.1

1. Promocja działań na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, obowiązkiem społeczeństwa otwartego i przyjaznego osobom starszym.
2. Dbłość o utrzymanie stabilnego stanu zdrowia, poprzez zintegrowanie form pomocy

- środowiskowych tj. lekarz, rodzina, opiekun, pielęgniarka,
3. Zintegrowanie działań instytucji i organizacji pozarządowych na rzecz promocji i realizacji usług na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych,
 4. Wspieranie grup samopomocowych działających na rzecz osób zależnych i ich rodzin, między innymi w ramach prowadzonej działalności Klubu Pogodnej Jesieni i Dziennego Domu Senior+,
 5. Przeciwdziałanie izolacji społecznej osób w wieku poprodukcyjnym (dodatkowo wzmocnioną przez pandemię SARS-CoV-2),
 6. Udzielanie wsparcia finansowego i rzeczowego osobom starszym i niepełnosprawnym przez Ośrodek Pomocy Społecznej.

CEL OPERACYJNY NR 4.2

WZMOCNIENIE RODZINY, BEZPOŚREDNIO SPRAWUJĄCEJ OPIEKĘ NAD STARSZĄ OSOBĄ.

Kierunki działań celu operacyjnego 4.2

1. Organizacja spotkań i szkoleń edukacyjno-praktycznych przygotowujących rodziny do opieki nad seniorem, w celu wyuczenie zasad pielęgnacji i codziennych czynności higienicznych seniora,
2. Zwiększenie dostępności do informacji o instytucjach pomocowych i ofertach usług na rzecz seniorów (ZUS, PCPR, OPS, stowarzyszenia itp.)
3. Zorganizowanie miejsca wspólnych spotkań dla opiekunów rodzinnych zajmujących się opieką nad najbliższymi, czy obłożnie chorymi członkami rodziny,
4. Promocja i rozwój środowiskowych form opieki (grupy pomocowe, opiekuńcze usługi domowe),
5. Kontynuacja wsparcia rodziny osoby zależnej i dalsza realizacja opieki wytechnieniowej.
6. Poszerzanie aktywnych ofert spędzania czasu wolnego dla osób starszych (rozwój działalności DDS+, warsztaty, imprezy, wycieczki, spotkania integracyjne, wakacje)

CEL OPERACYJNY 4.3

INTENSYFIKOWANIE DZIAŁAŃ, NA RZECZ DOSTĘPU DO USŁUG OPIEKUŃCZYCH, W TYM USŁUG SPECJALISTYCZNYCH.

Kierunki działań celu operacyjnego 4.3

1. Zwiększenie większej dostępności seniorów do przedstawicieli zawodów medycznych (lekarze specjaliści, rehabilitanci, pielęgniarki środowiskowe),
2. Poszerzenie oferty pomocowej z zakresu świadczonych usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych,
3. Zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do form pomocy usługowej, uwzględniających indywidualne potrzeby osoby zależnej – pomoc w godzinach popołudniowych i wieczornych,
4. Wdrażanie nowatorskich rozwiązań z zakresu opieki nad seniorem, rozwój placówek wsparcia dziennego,
5. Zaktywizowanie działań na rzecz integracji społecznej i partycypacji osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym, kontynuowanie integracji między- i wewnątrzpokoleniowej,
6. Przekazywanie organizacjom pozarządowym działającym na rzecz osób niepełnosprawnych informacji z zakresu ustawowych praw przysługujących osobom niepełnosprawnym.
7. Przekazywanie społeczeństwu zasad odpowiedzialności za starszych i niepełnosprawnych członków społeczności lokalnej, w tym młodemu pokoleniu - aktywowanie wolontariatu.
7. Dalsza realizacja programu programów rządowych na rzecz seniorów.

3. ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII

1. Zarządzanie realizacją Strategii powinno być systemowe, elastyczne i otwarte na zmieniające się uwarunkowania, ponieważ Strategia jest zbiorem kierunków działań dostosowanym do zachodzących zmian życia gospodarczego gminy Środa Wielkopolska, w taki sposób, aby tam gdzie to konieczne, kształtować rzeczywistość społeczną w oparciu o wizję pożądanych zmian.
2. Zasadniczą rolę w zakresie planowania oraz podejmowania decyzji strategicznych będą odgrywały władze Miasta i Gminy Środa Wielkopolska, tj. Burmistrz Miasta oraz Rada Miejska. Jako koordynatora działań związanych z wdrażaniem Strategii wyznacza się Ośrodek Pomocy Społecznej w Środzie Wielkopolskiej. Dyrektor Ośrodka będzie realizował cele strategiczne i operacyjne Strategii przy współpracy z kierownikami i pracownikami poszczególnych sekcji, realizujących poszczególne zadania własne gminy z zakresu pomocy społecznej.
3. Współrealizacja celów i kierunków działań Strategii:
 - instytucje rządowe oraz samorządowe jednostki organizacyjne gminy i powiatu, w tym realizujące zadania pomocy społecznej,
 - placówki oświatowe,
 - zakłady opieki zdrowotnej,
 - Komenda Powiatowa Policji w Środzie Wielkopolskiej,
 - kuratorzy sądowi,
 - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
 - organizacje pozarządowe,
 - Kościół i związki wyznaniowe.
4. Źródła finansowania działań:
 - środki własne gminy,
 - środki pozyskane z funduszy zewnętrznych, między innymi z budżetu państwa, w tym w postaci subwencji ogólnej, jak i dotacji celowych, pozyskiwanych w ramach

przystąpienia do ogłaszanych konkursów np. „Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”, „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”, „Opieka wytchnieniowa”, „Opieka 75+”, „Wspieraj seniora”, „Program wieloletni SENIOR+”, wieloletni program "Pomoc państwa w zakresie dożywiania" i inne.

4. MONITORING I EWALUACJA

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych, a więc stała obserwacja oraz kontrola procesów i zjawisk opisanych w Strategii, polegać będzie na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawiać się poprzez zmianę regulacji prawnych, czy też narastanie poszczególnych problemów społecznych.

Monitorowanie działań przewidzianych w niniejszej Strategii będzie polegać na systematycznym pozyskiwaniu informacji o stanie ich wdrożenia i dostarczenie samorządowi gminy praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji dotyczących przedsięwzięć planowanych do realizacji w danym roku budżetowym.

Wdrażanie strategii monitorowane będzie na bieżąco przez realizatorów merytorycznych poszczególnych zadań. Informacja nt. realizacji strategii oraz osiągniętych efektów przygotowywana będzie Radzie Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej, co dwa lata w formie Raportów z realizacji Strategii. Raport zawierać będzie również propozycje nowych rozwiązań, bądź modyfikacje dotychczasowych działań stosownie do zmieniających się potrzeb, czy stanu prawnego. Bazą informacji statystycznej, niezbędnej dla przygotowania Raportu będą przede wszystkim dane GUS oraz dane gromadzone przez jednostki i instytucje zaangażowane bezpośrednio w realizację działań w ramach Strategii, w tym Urząd Miejski w Środzie Wielkopolskiej, Ośrodek Pomocy Społecznej, czy Powiatowy Urząd Pracy w Środzie Wielkopolskiej.

Pierwszy raport zostanie przedłożony Przewodniczącemu Rady Miejskiej w terminie do końca 2023r.

Za przygotowanie raportu odpowiedzialny jest koordynator Strategii.

VI. PODSUMOWANIE STRATEGII

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Wielkopolska na lata 2022 – 2030 jest dokumentem wynikającym i ściśle powiązanym z realizowaną polityką społeczną gminy.

Jest dokumentem uwzględniającym programy i projekty, które zostały przyjęte do realizacji, bądź będą przyjęte w późniejszym terminie. Ze względu na zmieniające się uwarunkowania Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych podlegać będzie weryfikacji oraz modyfikacji.

Wdrażanie zapisów Strategii ma za zadanie zminimalizowanie, a w przyszłości wyeliminowanie występujących zagrożeń i doprowadzenie do poprawy jakości życia mieszkańców gminy, dlatego też przy jej realizacji bardzo ważne jest współdziałania wszystkich partnerów lokalnych w celu kompleksowego oraz wszechstronnego udzielania wsparcia i pomocy dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wszystkich mieszkańców gminy Środa Wielkopolska w różnych aspektach życia społecznego.

Skuteczność realizacji Strategii w dużej mierze będzie zależała od środków finansowych, jakie będzie posiadała i przeznaczała Gmina oraz od ilości środków zewnętrznych pozyskanych przez Gminę.

Wszystkie działania zawarte w Strategii mają służyć nadrzędnemu celowi zawartemu w treści Misji, czyli mają służyć *zapewnieniu swoim mieszkańcom wysokiej jakości życia we wszystkich jego obszarach.*

Uzasadnienie

do uchwały Nr LI/674/2022 Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej

z dnia 29 czerwca 2022 roku

w sprawie uchwalenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Środa Wielkopolska na lata 2022-2030

Zgodnie z art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 ze zm.), który stanowi, iż do zadań własnych gminy należy „opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka” opracowany został przedmiotowy dokument.

W związku z powyższym przyjęcie niniejszej uchwały jest zasadne.